

Nāc nākdama, Liela diena,
Visi bērni tevis gaida,
Visi bērni tevis gaida,
Aiz vārtiem sasēduši.
Latviešu tautasdziesma

*Lai priecīga Lielā diena, sākoties
jaunam Saules gadam! Lai gaiši
Kristus Augšāmcelšanās svētki!*

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” redakcija

„Lakstīgala” – kopības gara izteicēja

FOTO: Ilmārs Znotiņš

Zemgales novadu pasākuma „Lakstīgala 2018” finālā pārstāvēja Bauskas sākumskolas 4. klases meitenes (no kreisās) Rūta Ārmāne, Agate Taube, Marta Rutka, Laura Ķibure un Santa Rjabova (ārpus kadra). Meitenes konkursam sagatavoja skolotāja Daina Ārmāne.

IK ASTRA AUKŠMUKSTA

VISC Interesu izglītības un audzināšanas darba nodaļas vadītāja

9. martā Rīgas Latviešu biedrības (RLB) nama Lielajā zālē notika latviešu tautasdziesmu

dziedāšanas sacensību skolu jaunatnei noslēguma sarīkojums „Lakstīgala 2018”, pulcējot 250 labākos un zinošākos tautasdziesmu dziedātājus un viņu skolotājus no visiem Latvijas vēsturiskajiem novadiem un Rīgas. Droši var apgalvot, ka sarīkojumā piedalījās patiesi un aizrautīgi tautasdzies-

mu dziedāšanas entuziasti, kuri pēc sacensībām savos novados, pilsētās, reģionos izpelnījās tiesības ar savu dziedāšanas prasmi, prieku un pieredzi dalīties plašākā auditorijā. Galvenā šo sacensību ideja – mūsu tautasdziesmu pūrs ir ļoti bagāts un neizsmeļams, mums šodien apgūstams un vēl

daudzām paaudzēm izziņāms un izdziedams.

Latvijas valsts simtgadībā nu jau 16. reizi sacensības organizēja Valsts izglītības satura centrs (VISC), bet šīs tradīcijas aizsācējs ir izcilais diriģents un skolotājs Roberts Zuika, kurš 2015. gada 4. februārī 102 gadu vecumā aiz-

gāja viņsaulē Kalamazū (ASV), bet kura izveidotais tautasdziesmu krājums „Lakstīgala” ir atradis ceļu pie dziedātgrībētājiem visā Latvijā. Tieši ar viņa gādību un iniciatīvu, kā arī ģenerāļa Kārļa Goppera fonda un Amerikas

Turpinājums 4. lpp. ►

REDAKCIJAS SLEJA

Daiga Kļanska,
laikraksta
„Izglītība un Kultūra”
galvenā redaktore

FOTO: no personiskā arhīva

Lai gan 21. gadsimta cilvēka dzīvesveids attālinās no dabas ritējuma, pavasari ar sauli un pirmo zaļumu gaida katrs. Šonedēļ ir iestājies astronomiskais pavasaris, un svētdien pulkstenā rādītājus pagriezīsim par vienu stundu uz priekšu, iegūstot gaišākus vakarus. Daba dažkārt mēdz pārsteigt ar ko negaidītu, taču tik vērīenīgu reformu, ka pēc ziemas seko rudens, nemēdz īstenot. Vēl nedaudz pacietības – un viss zaļos un ziedēs kā vienmēr.

Pagājusī nedēļa lielākajai daļai skolēnu bija brīvlaiks. Savukārt 12. klases skolēni, cīnoties ar pavasara vīrusiem, kārtoja eksāmenu kādā no svešvalodām. Jelgavas 4. vidusskolas skolēni savas zināšanas, prasmes un attieksmi rādīja 250 ciemiņiem no visas pasaules – viesi gandrīz nedēļu dalījās pieredzē par kompetencēm mūzikas izglītībā. Konferencē klātesot tikai īsu brīdi, pārējā laikā sekojot attālināti, jutos lepna par Latviju, par mūsu skolotājiem un brīnišķīgajiem bērniem, kuri visus pārsteidza ar augsti kvalitatīviem un patiesi sirsnīgiem koncertiem, prata skaisti nēsāt latviešu tautastērpu, bija atsaucīgi ciemiņu lūgumam nofotografēties. Domāju, ka daudzi viesi dziedāšanu un dancošanu kopā ar „Dimzēnu” atcerēsies uz mūžu un zinās, ka Baltijas jūras krastā dzīvo latvieši, kas kopj un saglabā tautas tradīcijas, kā arī ir plaši zināmi ar sasniegumiem mūzikā visā pasaulē. Jā, mūsu mūziķus zina, pazīst un apbrīno kā tuvu, tā tālu. Šādi sasniegumi ir iespējami vien tādēļ, ka līdz šim mūzikas izglītībā ir bijusi skaidra sistēma, kad, ko un kāpēc mācīt. Visi pasaules talantīgie latviešu mūziķi ir uzsvēruši, ka viņu sasniegumi ir gūti neatlaidīgā un ilgstošā darbā. Arī ārzemju pedagogi atzina, ka ir jāiegulda nopietns un neatlaidīgs darbs, lai varētu gūt panākumus. Turklāt 21. gadsimta pedagogam ir jākonkurē ar viedtālruni, kurā galvenokārt dzīvo viņa skolēns. Skolotājam ir nepārtraukti jāmeklē idejas, kā bērnus atsaukt reālajā dzīvē. Iespējams, dziedāšana, dejošana, muzicēšana ir tā, kas prasmīgu pedagogu vadībā spēj aizraut bērnus reālajā dzīvē.

Uzgavilēsim pavasarim un saulei! Kopsim savas tautas tradīcijas, jo tikai tā mēs varam būt interesanti viens otram un globālajai pasaulei!

Enciklopēdija par 100 nozīmīgām personībām Latvijas medicīnā

Publicitātes foto

Latvijas valsts simtgades programmā Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs izveidojis interaktīvu virtuālo enciklopēdiju <http://www.ieverojamiemediki.lv/>, kas veltīta 100 nozīmīgām personībām Latvijas medicīnas vēsturē. Šajā enciklopēdijā ir iespēja iepazīt gan biogrāfisko, gan vizuālo materiālu un gūt padziļinātu izpratni par Latvijas medicīnas vēsturi un tās izcilākajām personībām.

Virtuālajā enciklopēdijā mediķu biogrāfiju autors ir akademiķis Arnis Viksna, savukārt vizuālie materiāli ir no P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja krājuma.

Vītolu fonda stipendijām pieteikušies 285 skolēni

Publicitātes foto

Vītolu fonds jau 16 gadus aicina maznodrošinātus, cēltīgus un talantīgus jauniešus pieteikties stipendijām. 2018./2019. mācību gada stipendiju konkursā no dažādiem Latvijas novadiem tika iesniegti 285 pieteikumi, to skaitā ir 12 bāreņi, 94 jaunieši, kas aug nepilnās ģimenēs, un 41 kandidāta ģimenei ir piešķirts maznodrošinātās ģimenes statuss. Par spīti sarežģītajiem sadzīves apstākļiem, 54 no šiem jauniešiem ir izcilas zināšanas, jo viņu vidējā atzīme vidusskolā ir 9 un augstāka, ir izcīnītas godalgotas vietas starpnovadu un valsts olimpiādēs.

Pašreizējo ziedotāju atbalsts un ieguldījumi neaizskaramajā kapitālā šobrīd nodrošina 531 stipendiju, bet vēl 142 jauniešiem stipendiju trūkst.

Cēsīs pirmatskaņo „Vulkānu simfoniju”

www.lrs.lv

10. martā koncertzālē „Cēsīs” notika komponista Ērika Ešenvalda „Vulkānu simfonijas” pasaules pirmatskaņojums. Tas ir viens no Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra iestudētajiem jaundarbiem, kas veltīti Latvijas simtgadībai.

Simfonijas kods ir Ē. Ešenvalda komandas biedru – režisora Renāra Vimbas un operatora Daiņa Juragas – nofilmētie 25 stāstnieki. 2017. gada vasarā triumvirāts devās radošajā ekspedīcijā apkārt pasaulei iepazīt vulkānus, uzmeklēt stāstniekus un ar seismologu un vulkanologu atbalstu izstaigāt vulkānisko aktivitāšu takas.

Jaundarba atskaņojumā piedalījās arī flautiste Dita Krenberga, Valsts akadēmiskais koris „Latvija” un diriģents Māris Sirmāis. Multimediale uzvedumu veidoja režisors Roberts Rubīns, telpu iekārtoja scenogrāfs Didzis Jaunzems, gaismu mākslinieks – Mārtiņš Feldmanis.

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 15. MARTA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ KAS IR PANĀKUMU PAMATĀ
- ◆ JĀPILNVEIDO SKOLĒNU PRASME UZTVERT UN ANALIZĒT VIZUĀLUS VĒSTĪJUMUS
- ◆ LIELDIENAS. KAD DIENA KĻŪST LIELĀKA PAR NAKTI

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 19. MARTA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA”

- ◆ „AR BITĪTES ČAKLUMIŅU”
- ◆ IZSTRĀDĀJOT JAUNO MĀCĪBU SATURU, BĒRNS NAV PRIORITĀTE
- ◆ „ERASMUS+” PARTNERI VIESOJAS RĪGAS 234. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra, kopš 1990. gada 1. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība”, kopš 1994. gada 6. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „AB konsultants” Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805 Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnau iela 21 Rīgā, LV-1010 Tālrunis: 67096393, e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Daiga Kļanska Tālrunis: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv Reklāma un mārketinga: e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv Tālrunis: 25628748, 67096393 Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Datorgrāfiķe: Linda Prātniece e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”. Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta. Publikācijas paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Latviešu valodas statuss izglītībā

IK VINETA PORIŅA

Dr. philol., valodniece sociolingviste

Tas, ko 2012. gadā vēlējās paveikt otrās valsts valodas referenduma ierosinātāji, kas guva smagu sakāvi, tas samērā mierīgi, inteligenti un it kā mūsdienīgu mērķu vārdā tiek veikts jaunajā projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā” jeb „Skola 2030”.

Senās Grieķijas laikā Ēpeiras valdnieks Pirrs pēc lieliem zaudējumiem kaujās, kuras uzvarēja, bija spiests teikt frāzi: „Vēl viena tāda uzvara, un mūsu vairs nebūs.” Valstij tik ļoti nepieciešamā pāreja uz izglītību latviešu valodā visās valsts finansētajās skolās būs Pirra uzvara, ja pārejas aizsegā virzītajā jaunajā projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā” netiks veikti labojumi, izveidojot atsevišķu moduli „Latviešu valoda un literatūra”. Pašlaik piedāvāts variants, kurā latviešu valoda ir iekļauta valodu moduli un kurā tā ir tikai viena no daudzajām Eiropas Savienības (ES) valodām Latvijā; literatūras mācību priekšmets iekļauts citā modulī – „Mākslas”. Tāpēc pievērsīšos nepieciešamajiem labojumiem tieši latviešu valodas statusa sakarā. Būtu labi, ja latviešu valodu latvieši mācītos kā dzimto valodu, nevis ar svešvalodu apguves metodēm; latviešu valoda būtu jāapgūst kā sistēma, un tas jādara ciešā sasaistē ar literatūru.

FOTO: no personiskā arhīva

Pašlaik tiek steigā virzīti grozījumi Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā, lai nodrošinātu jaunā projekta saturu vajadzības, kurā degradēts latviešu valodas statuss un marginalizētas latviešu valodas un literatūras līdzšinējās pozīcijas.

Ar šo soli izglītībā tiek leģitimēta valstij, sabiedrības saliedētībai un drošībai nevēlamā sabiedrības divvalodība, kura Latvijā ir apjomīgāka, nekā tā ir Igaunijā un Lietuvā. Divvalodība tādējādi tiek stiprināta un padarīta par pašsaprotamu. Sabiedrībai simboliski tiek pateikts, ka Lat-

vijā visas valodas statusa ziņā ir vienlīdzīgas – latviešu valoda ir viena no ES valodām. Tā tas nedrīkstētu projektā palikt.

Kā to labi var redzēt pamatskolas programmu skicēs, projektā latviešu valodu plānots mācīt ar otrās valodas (svešvalodu) apguves metodiku. Jau 1. klases programmas paraugā pieejamie videomateriāli no interneta vietnes *youtube.com* ir radīti angļu valodas apguvējiem. Varētu domāt, ka latviešu valodas apguvē palīdzēs literatūras mācību priekšmets, kuru skolās parasti izmanto dzimtās valodas mācīšanā, vārdu krājuma bagātināšanā utt., tomēr tā nav plānojuši jaunā projekta veidotāji: literatūra jaunajā projektā ir modulī „Mākslas”, nevis kā Igaunijā – kopā ar igauņu valodu. Vai Latvijā būtu daudz labvēlīgāka valodas situācija valsts valodai, nekā tā ir Igaunijā igauņu valodai, ja šāda izvēle tiek veikta? Jau gadus deviņus latviešu valodas lietojumā ir vērojama stagnācija – ar nelieliem izņēmumiem, piemēram, darba sanāksmju valodas lietojumā, kas kopumā neliecina par jūtām pozitīvām pārmaiņām valstī. Latviešu jauniešu latviešu valodas prasmes, maigi sakot, bieži nav pietiekami augstas. Lielāko Latvijas valsts augstskolu docētāji atzīst, ka ir grūti runāt ar studentiem par

jebkuru mācību priekšmetu – fiziku, matemātiku, literatūras vēsturi utt., jo daudzu jauniešu latviešu valoda ir samērā nabadzīga. Lasot dažādu specialitāšu pirmkursnieku darbus, kurus rakstījuši latviešu jaunieši latviski, ir redzams tas, ka dzimtā valoda skolā nav apgūta kā sistēma. Aplūkojot jaunā projekta programmu paraugus, nerodas iespaids, ka rezultāti būs labāki. Tieši otrādi – prasmju līmenis ir vēl vairāk samazināts; šķiet, notiek gatavošanās tam, ka klasē būs etniski daudzveidīgs skolēnu sastāvs, kas nespēs sekot līdzi latviešu kā dzimtās valodas apguvei, un tāpēc prasības un valodas apguves metodes tiek pielāgotas potenciālajam skolēnu sastāvam, neaizdomājoties par latviešiem, kuri šajā situācijā intelektuālajā ziņā būs zaudētāji.

Ļoti būtisks valodas situāciju ietekmējošs faktors ir arī latviešu lingvistiskā uzvedība, kas ir netipiska Rietumu pasaules pamatnāciju uzvedībai, t. i., kad latvieši atrodas pielāgošanās situācijā mazākumtautību lingvistiskajai grupai – krievu valodā runājošajiem. Šī uzvedība nosaka to, ka Latvijas situācija radikāli atšķiras no valstsnācijas situācijas Rietumu pasaulē, piemēram, Lielbritānijā, Francijā, Vācijā, no kurām acīmredzami iedvesmojušies projekta valodas modeļa

veidotāji, aizmirstot, kurai valstij viņi šo projektu plāno.

Igaunijā, kur igauņu valoda un literatūra ir atsevišķā moduli, tā joprojām ir pirmā un svarīgākā mācību joma pamatzglītības saturā. Tikai pēc tam ir svešvalodas. Latviešu valoda jau pašlaik ir mācībvaloda lielākajai daļai skolēnu, un arī tāpēc tai pēc būtības jābūt augstākā statusā nekā citām valodām.

Latviešu valodas statusa jaugtājums izglītībā ir valsts augstāko amatpersonu politiskā izvēle. Ir pēdējais laiks iedziļināties šajā jautājumā. Steidzamības kārtā būtu jālemj, vai latviešu valoda Latvijā būs viena no valodām vai latviešu valoda tomēr saglabās savu faktisko statusu izglītībā, un tai arī tiks atvēlēts modulis „Latviešu valoda un literatūra”.

Tas ir politiskās izvēles jautājums: vai ļausim piepildīt to, ko pretvalstiskā referenduma ierosinātājiem 2012. gadā neizdevās paveikt, un kļūsim par nestabilu Baltijas reģiona valsti ar apjomīgu sabiedrības divvalodību, neskaidrību par latviešu valodas statusu un intelektuāli ierobežotu valstsnācijas jaunāko paaudzi vai tomēr spēsim pastāvēt par savu vienojošo pamatvērtību – latviešu valodu – un valstsnāciju kā latviešu valodas tālāknēsēju, kā to jau ir izdarījuši mūsu kaimiņi igauņi un citas nācijas. ■

Investē mācību priekšmetu olimpiāžu saturā un paplašina norisi tiešsaistē

IK DAIGA KĻANSKA

Patlaban notiek mācību priekšmetu olimpiāžu trešais posms, kurā novadu talantīgākie skolēni sacenšas ar saviem vienaudžiem visā valstī, lai izcīnītu iespēju piedalīties starptautiskajās olimpiādēs.

20. martā Ministru prezidents Māris Kučinskis pasniedza Ministru kabineta diplomus par sasniegumiem starptautiskajās mācību priekšmetu olimpiādēs 2017. gadā. Diploms tika piešķirts 47 jauniešiem un viņu pasniedzējiem par augstiem sasniegumiem matemātikas, informātikas, bioloģijas, fizikas un ķīmijas olimpiādēs. Naudas balvās tika izmaksāti 23 257 eiro.

Eiropas Sociālā fonda projekta „Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai” koordinatore mācību olimpiāžu jautājumos **Agnese Miļā** stāsta, ka 2009. gadā, kad tika izveidots Valsts izglītības satura centrs (VISC), valsts ekonomiskās krī-

zes dēļ mācību priekšmetu olimpiāžu organizēšanai finansējumu nepiešķīra. No 24 olimpiādēm, kas iepriekš notika, palika tikai astoņas, jo Latvijas Universitātes (LU) mācībspēks tās uzņēmās rīkot brīvprātīgi. „Patlaban notiek 16 olimpiāžu, šogad izdevās atjaunot mājturības, tehnoloģiju un mājsaimniecības olimpiādi un angļu valodas olimpiādi, bet daudzas olimpiādes vēl joprojām nav atjaunotas. Svarīgi bija saglabāt informātikas, bioloģijas, ķīmijas, fizikas, matemātikas un ģeogrāfijas olimpiādi, jo tās notiek starptautiskā mērogā, kur mūsu skolēni katru gadu sasniedz labus rezultātus.

2012. gada 5. jūnijā valdībā tika pieņemti mācību priekšmetu olimpiāžu organizēšanas noteikumi, ar kuriem tiek reglamentēta olimpiāžu organizēšanas kārtība. Tās notiek trijos posmos: skolā, novadā (pilsētā) un valstī. Pirmajā posmā (skolu olimpiādē) skolotāji veic atlasu un izvirza labākos dalībniekus no skolas novada (pilsētas) olimpiādei. Pēc admi-

nistratīvi teritoriālās reformas mazie novadi izveidoja apvienības, lai varētu pilnvērtīgi sacensties lielāks skaits skolēnu. Labs piemērs ir bijušais Liepājas rajons, kas izveidoja kopīgu deviņu novadu apvienību. Novada olimpiādēm uzdevumus nodrošina VISC sadarbībā ar universitātes mācībspēku un skolotāju asociācijām. Uzdevumus un vērtēšanas kritērijus izstrādā rīcības un žūrijas komisija, bet darbus labo un vietas piešķir uz vietas katrā novadā (pilsētā). Novados nosaka arī olimpiādes dalībnieku skaitu. Novadu koordinatori olimpiāžu rezultātus iesniedz VISC, un atbilstīgi noteikumiem sadarbībā ar katra mācību priekšmeta žūrijas komisiju tiek izveidots uz valsts olimpiādi aicināmo dalībnieku saraksts. Novada olimpiādes notiek gan tiešsaistē, gan klātienē. Pirmā tiešsaistes olimpiāde sadarbībā ar LU Informācijas un tehnoloģiju departamentu notika fizikā, un būtisku atbalstu tās rīkošanā sniedza LU asociētais profesors Vjačeslavs Kaščejevs. Lai

gan ir izstrādāti vienoti kritēriji, kā novadu olimpiādē vērtēt skolēnu sniegumu, ir jāatzīst, ka vērtējums ir bijis atšķirīgs, un klātienēs olimpiādēs to redzam vēl arī šodien,” atzīst A. Miļā.

Projekta „Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai” vadītāja **Liene Voronņenko** papildina, ka pērn, salīdzinot anonīmus latviešu valodas novada olimpiādes darbus, esot izdevies parādīt pedagogiem, cik būtiski atšķiras to vērtējums novados (pilsētās). Vienā novadā darbs bija ieguvis 27 punktus, bet citā novadā līdzīgs darbs saskaņā ar tiem pašiem vērtēšanas kritērijiem bija novērtēts ar 18 punktiem. Dažreiz ir vērojamas subjektīvisma pazīmes darbu vērtēšanā.

Kļupšanas akmens latviešu valodā ir pārsprieduma daļa, ko vienmēr vērtēs cilvēks, nevis dators. A. Miļā norāda, ka šogad pārsprieduma daļas vērtēšanai ir izveidota komisija, kurā ir 200 skolotāju no visas valsts, kuri anonīmi labo pārsprieduma

daļu. „Esmu runājusi ar skolotājiem par šo jaunievedumu, un viņi to novērtē atzinīgi. Protams, tiek norādīts uz kļūdām, kas būtu jānovērš, un tas arī tiks darīts, nākamajā gadā veicot uzlabojumus un papildinājumus. Skolotāji iesaka uz olimpiādi tiešsaistē pāriet arī 8. un 9. klasē. Pateicoties tiešsaistei, ir palielinājies dalībnieku skaits: klātienē mēs saņēmām 800 skolēnu rezultātus, bet tagad piedalījās vairāk nekā 1000 skolēnu,” stāsta A. Miļā.

Runājot par to, kādēļ skolēnu interese par olimpiādi tiešsaistē palielinās, L. Voronņenko pieļauj – skolēniem patīk tas, ka viņi testa rezultātus uzzina jau uzreiz, ir iespēja sazināties forumā, runāt par rezultātiem ar žūriju. Uzdevumi tiek pildīti portālā <https://skolas.lu.lv/>.

„Olimpiāde vēsturē un latviešu valodā nebūs starptautiskā līmenī, bet ir svarīgi tās kopt un attīstīt visaugstākajā līmenī Latvijā,” uzsver L. Voronņenko.

Turpinājums 8. lpp. ►

„Lakstīgala” – kopības gara izteicēja

Turpinājums no 1. lpp. ►

Latviešu apvienības Kultūras fonda atbalstu krājums „Lakstīgala” tika sarūpēts un 25 000 eksemplāros dāvināts Latvijas skolām jau 2002. un 2009. gadā. Pats autors krājuma ievadvārdos novēlējis: „Jārod iespēja vienbalsīgi iemācīties itin visiem daudz jo daudz melodiju un vārdu, citādi sakot, iedzīvināma kopdziedāšana. Jārīko sacensības – kurš zina vairāk melodiju un vārdu!”

Pateicoties mūzikas skolotāju entuziasmam un pašai dziedāšanai, VISC mūzikas speciālistu rosinājumam, var notikt tautasdziesmu dziedāšanas konkursi klasēs, skolās, novados, pilsētās. Šajā sacensībā galvenais nav uzvarēt, bet palīdzēt tautasdziesmai nokļūt pie mūsu bērniem, apzinoties un R. Zuikas vārdiem apliecinot, ka „šajā darbā nedrīkstam apstāties ne mirkli”.

Sarīkojums RLB namā iesākās ar kopīgi nodziedātu tautasdziesmu „Lakstīgala kroni pina”, bet dziesmas vijās visa pasākuma laikā gan Rīgas Doma kora skolas audzēkņu Annas Stoleris, Emīlijas Adriannas Melbārdes un Jāņa Meža solo izpildījumā, gan bērnu un jauniešu centra (BJC) „Rīgas skolēnu pils” folkloras kopas „Kokle” un Iecavas vidusskolas

FOTO: Ilmārs Znotiņš

Tautasdziesmu dziedāšanas projekts „Lakstīgala” ietver gan sacenšanos, kurš dziesmu zina vairāk un kuram skan labāk, gan kopīgu sadziedāšanos un rotaļās iešanu kā kopības gara izteicēju.

folkloras kopas „Tarkšķi” muzicēšanā, gan sadziedoties Vidzemes, Zemgales, Kurzemes, Latgales un Rīgas dziedātājiem. Sarīkojumu kuplināja īpaši uzrunāti kolektīvi no katra vēsturiskā novada ar tematiskiem priekšnesumiem, kuros atklājās mūsu tautas garantu bagātība un daudzveidība dziesmās, ticējumos, miklās, tradīcijās, leģendās, nostāstos.

Sacensību „Lakstīgala 2018” projekta vadītāja **Rita Platpere** savā uzrunā pateicās visiem klātesošajiem, minot Luda Bērziņa vārdus:

„...Dievs dod, bet rokā neiedod, Nedz sakož riekstus tavā vietā,

Lai pats tu saviem zobiem kod, Lai pats liec savus spēkus lietā.”

Speciāliste rosināja mērķtiecīgi un neatlaidīgi turpināt apgūt latviskās tradīcijas un dzīvesziņu, arvien mācīties jaunas tautasdziesmas no krājuma, kurš pašlaik ir izdots atkārtoti un ir papildināts ar 120 tautasdziesmu audioierakstiem trīs diskos jeb tvartos.

CD „Lakstīgala” atvēršanā muzikologs **Arnolds Klotiņš**, kurš vairāku gadu garumā ir sekojis līdzi tautasdziesmu dziedāšanas tradīcijas attīstībai, uzsvēra, ka viena no R. Zuikas iecerēm ir bijusi arī latviskuma uzturēšana

ārzemju latviešu paaudzēs un ka šiem diskos jānonāk pie latviešu bērniem, kuri uzaug Lielbritānijā, Īrijā vai citur plašajā pasaulē: „Saka – dziesma liekot visu iegau-mēt pat labāk nekā runa. Rīgas skolēnu balsis nonāk pie tuvumā un tālumā mītoša latviešu bērna – varbūt viņam patiks tautas valodas skaņas, un viņš tās pat pārrakstīs un viegli pārnēsās sev tuvu klāt savā kabatas tālrunī.”

Pateicība visiem, kuri piedalījās CD ieraksta tapšanā: Rīgas Doma kora skolas audzēkņiem un Rīgas Doma meiteņu korim „Tiara” diriģentes Airas Birziņas vadībā, BJC „Rīgas skolēnu pils” folkloras kopas „Kokle” dalībniekiem Dinas Liepas vadībā, Iecavas vidusskolas folkloras kopas „Tarkšķi” dalībniekiem Kristīnes Kareles vadībā un Rīgas Avotu pamatskolas folkloras kopas „Zīle” dalībniekiem Agritas Ozoliņas vadībā.

Sarīkojumu RLB namā vadīja tradicionālās kultūras zinātāja un eksperte, arī reģionu sacensību vērtētāja **Māra Mellēna**, kura tautasdziesmu dziedāšanas sacensības raksturo šādi: „Tās turpina tradīciju, kas aicina sareždēt tautasdziesmu pašvērtību, to vienkāršo eleganci un lietojamību, uzsvāru liekot uz katra cilvēka

dziedātprasmes, muzikālās atmiņas un muzikalitātes attīstību, kā arī bagāta, daudzveidīga dziesmu pūra veidošanu. Tautasdziesmu dziedāšanas projekts „Lakstīgala” ietver gan sacenšanos, kurš zina dziesmu vairāk un kuram skan labāk, gan kopīgu sadziedāšanos un rotaļās iešanu kā kopības gara izteicēju. Apgūtās dziesmas katrs projekta dalībnieks var izdziedāt ģimenes vai draugu lokā, tikpat labi dziesma var izskanēt vienatnē kā prieka izpausme vai grūtību pārvarēšanas sabiedrotā.”

M. Mellēna sarīkojuma dalībniekus aicināja gan dziedāt viņu novadam raksturīgajā valodā, gan izkustināja rotaļās un dejās, gan sabalsināja, izmantojot Kurzemes pilsētu nosaukumus zvānu skaņu atveidošanā, gan lika minēt putnu balsis, saklausot lakstīgalas pogošanu, gan aicināja veikt uzdevumus, uz kuriem publika atsaucās ar lielu aizrautību un interesi.

Patiess prieks, ka RLB nams uz vairākām stundām tika bērnu un jauniešu piedziedāts, pieskandināts un pierībināts, atgādinot, ka latviešu tautai ir ne tikai dzimtā valoda, bet arī dzimtā mūzika un dziesma – tautasdziesma – un vēl rotaļa un dejas, un kopīgs prieks un lepnums, un piederība savai tautai un zemei. ■

Latvijas skolas saņem mācību un metodisko materiālu kopu „Vitamīns ES”

IK LIENE VALDMANE

Biedrības „Eiropas kustība Latvijā” ģenerālsekretāre

Šomēnes katra Latvijas izglītības iestāde saņem mācību un metodisko materiālu kopu „Vitamīns ES” – zinātkāri un izpratni rosinošas spēles, vizuālos un informatīvos materiālus par Eiropas Savienību (ES).

Materiālu kopas „Vitamīns ES” atvēršanas svētkos Eiropas Komisijas (EK) pārstāvniecības Latvijā vadītāja **Inna Šteinbuka** uzsvēra: „Hermanim Hesem pieder brīnišķīgs teiciens: „Zināšanas var izstāstīt, bet gudrību ne. To var atrast, to var izdzīvot, var ļaut, lai tā tevi nes, ar to var darīt brīnumus, bet pateikt un iemācīt to nevar.” Latvijas autoru un pedagogu sagatavotais mācību materiāls ļaus skolēniem un skolotājiem zināšanas atklāt un pašiem izdzīvot, tā radot iespēju kļūt arvien gudrākiem, jo šis ir laiks, kad vairāk nekā jebkad nepieciešami gudri un kritiski domājoši cilvēki, kas paši spēj pieņemt loģiskus un pamatotus lēmumus par savu nākotni Latvijā un Eiropā.”

Materiālu „Vitamīns ES” mēr-

ķis ir sekmēt mūsdienīgu mācību procesu, pilnveidojot skolēnu zināšanas un izpratni par ES un Latviju, stiprināt skolēnu pilsoniskuma un līdzdalības apziņu un prasmes. Materiāli ir veidoti tā, lai skolēni iepazītu sev tuvas un interesantas tēmas – katrs pats, daba, vide, valoda, dzīve sabiedrībā, Latvija un citas ES dalībvalstis – un runātu par tiem. Pateicoties plašajai tematikai, materiāli ir integrējami dažādos mācību priekšmetos, iesaistot bērnus aktīvā izziņā un mācību procesā, aktivizējot iepriekšējās zināšanas un veidojot kopsakarības, attīstot kritisko domāšanu un argumentēšanas prasmes, kā arī uzskatāmi atspoguļojot, ka saruna par Eiropu nenozīmē sarunu tikai par politiku, bet ietver ikvienu dzīves šķautni un katrs var atrast sev tuvu un interesantāko ceļu, kā iepazīt Eiropu.

Valsts izglītības satura centra vadītājs **Guntars Catlaks** akcentē: „Domājot par jauno paaudzi – tiem nākotnes Latvijas un Eiropas pilsoņiem, kuri uzsāks skolas gaitas šogad un veidos mūsu sabiedrību gadsimta vidū, vēlos uzsvērt izglītības pieaugošo lomu

mainīgajā pasaulē. Viņiem nāksies dzīvot un strādāt pašlaik nezināmā ekonomikā, veidot sadarbību patlaban nezināmos politiskos apstākļos. Tāpēc būtiskas ir vērtības, caurviju prasmes, kas ļaus nepārtraukti mācīties un pilnveidot gan sevi, gan valsti, gan ES. Šāda pieeja ir vispārējās izglītības jaunā satura pamats un būtība, un es ļoti augstu vērtēju izstrādātos mācību līdzekļus, kuri dos iespēju skolēniem iegūt Eiropas dimensiju mācību saturā.”

Materiālu kopa „Vitamīns ES” ietver materiālus sākumskolai, pamatskolai un vidusskolai (Eiropas alfabēts, mērļente „Augu Latvijā un Eiropā”, Eiropas domino, bingo, spēļu kārtis u. c.), metodiskos ieteikumus darbam, turklāt katra izglītības iestāde saņem arī ES kārto.

„Vitamīna ES” materiāli ir lejuplādējami bez maksas tīmekļvietnes www.esmaja.lv sadaļā „Vitamīns ES”.

„Vitamīna ES” materiāli katrai izglītības iestādei tiek piegādāti individuāli atbilstīgi skolēnu skaitam. Piegāde noslēgsies 30. martā. Plašāka informācija: http://esmaja.lv/vitamins_es.

Publicitātes foto

Materiālu kopa „Vitamīns ES” ietver materiālus sākumskolai, pamatskolai un vidusskolai, kā arī metodiskos ieteikumus darbam.

„Vitamīns ES” ir izstrādāts ar EK pārstāvniecības Latvijā atbalstu.

Izmantojiet „Vitamīnu ES” un dalieties pieredzē!

Lai saņemtu apliecinājumu, ka ikdienas darbā tiek izmantoti „Vitamīna ES” materiāli, „Vitamīna ES” radošā komanda aicina skolotājus iesūtīt vienas stundas konspektu brīvā formātā, kā arī pievienot ilustratīvu materiālu – mācību stundas foto, bērnu

izstrādātos darbus u. c. Materiālu lūdzam sūtīt līdz 21. maijam uz e-pastu info@eiropaskustiba.lv, norādot savu vārdu, uzvārdu, skolu, skolas adresi. „Vitamīna ES” radošā komanda iepazīsies ar skolotāju iesūtītajiem materiāliem un līdz 15. jūnijam nosūtīs apliecinājumu pa pastu uz norādīto adresi. Iesūtīto materiālus, skolotāji piekrīt, ka tos pilnīgi vai daļēji drīkst publicēt tīmekļvietnes www.esmaja.lv sadaļā „Vitamīns ES” kā labās prakses piemērus. ■

Par gatavošanos čempionātam, slidenām tēmām un pasaulspratību

FOTO: no personiskā arhīva

„Vai skola palīdz jauniešiem sadzirdēt, saredzēt un izprast kopīgo un atšķirīgo, vajadzības un aktualitātes vai arī pasaulē notiekošais paliek par fonu, kas netraucē un arī nepalīdz?” vaicā Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Nupat, pavasara brīvdienā nedēļā, gan lidosta, gan citi ārpus mūsu valsts robežām esošie ceļi bija lielāku un mazāku skolas vecuma bērnu pārpilni. Ja vēl pieskaitām tos, kuri ārpus Latvijas aizceļo, dažāda lieluma ekrānos lūkojoties, un – galu galā – arī tos, kuri lasa grāmatas un šādā veidā nokļūst citās valstīs, laikos un kultūrās, ir skaidrs, ka spēja, prasme un vēlme orientēties plašākā pasaulē, ieraudzīt sevi tās kontekstā un sazināties ar citviet sastaptajiem cilvēkiem un notikumiem ir absolūti nepieciešama un skolai ar steigu jānodrošina talkā saprast ieraudzīto, sadzirdēto un izjusto. Šo procesu un tā rezultātu pēc analogijas ar citiem jauninājumiem varētu nosaukt par pasaulspratību, bet pie mums aizvien biežāk izskan jēdziens „globālā kompetence”, kas šopavasari radījis krietnu satraukumu. Kāpēc tā, un vai bažām ir iemesls?

Informācijas kanālus ir pāršalusi ziņa, ka arī Latvijas skolēni reizē ar vienaudžiem no 72 valstīm piedalīsies Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) starptautiskās skolēnu

„Tas, ko skolēni zina, kā saprot un kā ikdienā interpretē apkārt notiekošo – dažādos mācību priekšmetos un, es teiktu, vispirms jau dažādās dzīves situācijās –, ir visīstākais globālās kompetences pārbaudes darbs.

novērtēšanas programmas (*The Programme for International Student Assessment – PISA*) pētījumā „PISA 2018”. Tajā noskaidros 15 gadus vecu skolēnu prasmes un zināšanas lasīšanā, matemātikā, dabaszinātnēs, kā arī finanšpratību un globālo kompetenci. Mana pirmā reakcija: vai tas nav lieliski, ka matemātika, dabaszinības, finanšpratība un globālā kompetence šajā iniciatīvā ir salikti vienā rindīnā kā vienlīdzīgi teikuma locekļi, kā vienlīdz svarīgi izglītošanās un nebeidzamas pieaugšanas būvmateriāli?! Turklāt – šķiet, ka globālā

„Ir jau pareizi, bet vai „PISA 2018” gadījumā runājam par iespēju ieraudzīt plašākā kontekstā ikviena noteikta vecuma skolēna ikdienas mācību darba rezultātus vai par izlases gatavošanos pasaules čempionātam?”

kompetence beidzot ieņems nozīmīgu, laikam atbilstīgu vietu arī jaunajā mācību saturā Latvijā. Jā, tas gan vēl ir tikai izstrādes stadijā, un, iespējams, tieši tāpēc ir šis satraukums. Tāpēc plašsaziņas līdzekļos parādās ziņas, ka skolēnus (bet varbūt tomēr skolotājus?) uztrauc *OECD* vēlme noskaidrot Latvijas skolēnu globālo kompetenci, kas tad tiks salīdzināta ar viņu vienaudžu sniegumu citviet pasaulē.

Nezin kādēļ liekas, ka tieši raizes par to, kā izskatīsies un kurā vietā būs starptautiskajā izvērtējumā, ir mudinājušas iesaistīt reklāmas (labi, skaidrošanas) kampaņā pat mūsu jauno daiļslidošanas zvaigzni Denisu Vasiļjevu, kurš saka – lai uzvarētu, jāieliek liels darbs un jāatdod sevi visu. Ir jau pareizi, bet vai „PISA 2018” gadījumā runājam par iespēju ieraudzīt plašākā kontekstā ikviena noteikta vecuma skolēna ikdienas mācību darba rezultātus vai par izlases gatavošanos pasaules čempionātam? Un vai tiešām mūsdienas skolēniem, kuri tik pašsaprotami izjūt sevi kā pasaules daļu, jābaidās no globālās kompetences pārbaudīšanas?

Tas, ko skolēni zina, kā saprot un kā ikdienā interpretē apkārt notiekošo – dažādos mācību priekšmetos un, es teiktu, vispirms jau dažādās dzīves situācijās –, ir visīstākais globālās kompetences pārbaudes darbs. Ne *OECD*, bet katra paša šābrīža un tālākās dzīves kvalitātes vērtēta kompetence – kuras apgūšana nekad nav pabeigta un nekad neapstājas.

Valsts izglītības satura centra eksperti pamatoti skaidro, ka globālā kompetence sastāv no četriem blokiem. Pirmais – informētība par starptautiskiem notikumiem: tā sākas ar ikdienas ieskatīšanos gan savos sociālo tīklu kontos, gan – nākamais solis – ziņu portālos; atliek vien pielikt šim paradumam dziļāku izpratni un apzinātību, palīdzēt skolēniem saprast, ka tās ir mūsu katra saītes ar lielo pasauli – kur vēlēšanas,

kur dabas stihijas, kur izcili sporta vai kultūras notikumi vai biznesa inovācijas. Nākamais bloks – ilgtspējīgas attīstības vajadzības un mērķi: arī šeit viss ir vienkāršāk, nekā var šķist, un katrs atradis savu interešu jomu, ar ko sākt: vai tie būtu alternatīvie enerģijas avoti, nākotnes transports, pārtika, medicīna, mode, varbūt sports un vienkārši spēles – kas nu kuram tuvāks un saprotamāks. Mums jau pazīstamākā starpkultūru saskarsme veido trešo bloku, un kas gan šeit varētu būt sarežģītāks? Vien nepieciešamība piedomāt, kā mēs saprotamies, piemēram, ar cilvēkiem, kuri runā citās valodās, kuri citādi ģerbušies, kuriem ir atšķirīga pieredze no mūsējās utt. Un tad sociālās saskarsmes prasmes – vai mēs protam uzklausīt cita viedokli, diskutēt, iejusties cita redzējumā un padomāt par atšķirīgu pieredzi, kas nesadala cilvēkus labākos un sliktākos, pareizajos un nepareizajos, bet palīdz ieraudzīt atšķirības, kas jārespektē, gan reālajā dzīvē, gan sociālajos tīklos sastopoties.

„Kaut arī dažādu valstu jaunieši klausās līdzīgu mūziku, izvēlas līdzīga stila apģērbus, lasa tos pašus blogus, spēlē tās pašas spēlītes un seko vieniem un tiem pašiem sporta notikumiem, īsta saskarsme un izpratne šajā savstarpēji saistītajā un ātrajā pasaulē nerodas pati no sevis. Tāpēc pasaulspratība jeb globālā kompetence ir vismaz tikpat svarīga kā matemātika un dabaszinības.

Bet kā īsti ir ar tām atklātajām sarunām? Šonedēļ kopā ar jauniešiem no Latgales skolām skatījāmies lielisko Ģertrūdes ielas teātra izrādi „Taņas dzimšanas diena”. Tas bija pārsteigums gan skolēniem, gan pavadošajiem skolotājiem – gan citādāka teātris, gan izrādē risinātās tēmas. Man neiziet no prāta kāda puīša māksliniekiem teiktais: „Jūs pieskārties tik slidenām tēmām. Vai tad tā drīkst?” „Slidenas tēmas” un „vai drīkst”...

„Un tad sociālās saskarsmes prasmes – vai mēs protam uzklausīt cita viedokli, diskutēt, iejusties cita redzējumā un padomāt par atšķirīgu pieredzi, kas nesadala cilvēkus labākos un sliktākos, pareizajos un nepareizajos, bet palīdz ieraudzīt atšķirības, kas jārespektē, gan reālajā dzīvē, gan sociālajos tīklos sastopoties.

Ja rodas šādi jautājumi, tad, šķiet, kaut ko ne tā darām skolās un kaut kas ne tā izskan arī publiskajā telpā. Tad, iespējams, ir pamats satraukties, kā veiksies ar globālās kompetences jautājumiem. Bet izrādes noskatīšanos tiešām iesaku ielikt savā darāmo darbu sarakstā – pašiem un kopā ar vidusskolēniem. Sarunas pēc tam garantētas.

Ja spējam noticēt pētnieku solītajam, „PISA 2018” jautājumi nebūs par faktiem, bet par savstarpējām attiecībām un to kultūru; par to, vai klasē un skolā kopumā tiek runāts par šiem jautājumiem. Vai skola palīdz jauniešiem sadzirdēt, saredzēt un izprast kopīgo un atšķirīgo, vajadzības un aktualitātes vai arī pasaulē notiekošais paliek par fonu, kas netraucē un arī nepalīdz. Iepriekšējām paaudzēm, pat ar vislielāko mīlestību lasot grāmatu par Vinniju Pūku, bija grūti saprast, kāpēc Vinnijs bumsijas leju pa kāpnēm, jo tipiskās angļu mājiņas ar guļamistabām otrajā stāvā vairākums nevarēja pat iedomāties. Likās, ka truši, kas lēpato pa pilsētas parku, un vāveres, kas pašapzinīgi ēd no cilvēku rokas, ir vien skaisti rakstnieku izgudrojumi. Mūsdienas jaunieši to ir redzējuši – ja ne dzīvē, tad filmās. Un tomēr – kaut arī dažādu valstu jaunieši klausās līdzīgu mūziku, izvēlas līdzīga stila apģērbus, lasa tos pašus blogus, spēlē tās pašas spēlītes un seko vieniem un tiem pašiem sporta notikumiem, īsta saskarsme un izpratne šajā savstarpēji saistītajā un ātrajā pasaulē nerodas pati no sevis. Tāpēc pasaulspratība jeb globālā kompetence ir vismaz tikpat svarīga kā matemātika un dabaszinības, un tāpēc ir labi, ka *OECD* mūs mudina to apzināties un ķerties pie darba. Ne lai uzvarētu čempionātā, bet lai labi veiktos ikdienas dzīvē. ■

Jelgavā pedagogi no visas pasaules diskutē

IK DAIGA KĻANSKA

Brīvdienā nedēļā, no 14. līdz 17. martam, Jelgavas 4. vidusskolā notika 26. Eiropas Mūzikas skolu asociācijas (*European Association for Music in Schools – EAS*) konference, kuras tēma šogad bija „Kompetences mūzikas izglītībā”. Konferencē Latvijā piedalījās 250 mūzikas izglītības darbinieku no dažādām pasaules valstīm. Ar priekšlasījumiem uzstājās izcili profesionāļi – Dr. **Deivids Eliots** (*David J. Elliott*), Ņujorkas Universitātes profesors (ASV), Dr. **Mārtins Fotlijs** (*Martin Fautley*), Birmingemas Universitātes profesors (Lielbritānija), **Manuels Fernandess** (*Manuel Joaquín Fernández González*) no Latvijas Universitātes; pedagogi vadīja meistarklases par dažādām tēmām. 12 Jelgavas 4. vidusskolas pedagogi rādīja atklātās stundas, skolēni kopā ar pedagogiem bija sagatavojuši dzīvespriecīgu atklāšanas koncertu par pavasara tēmu, koncertus pusdienu pārtraukumā. Pēc tam kad Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas (JVLMA) lektors **Edgars Vītols** kolēģus bija detalizēti iepazīstinājis ar mūzikas izglītības sistēmu Latvijā, Igaunijas kolēģe **Ene Kangrona** (*Ene Kangron*) viņam pauda apbrīnu latviešu unikālajiem sasniegumiem mūzikā. Viņa atzina, ka konferences atklāšanas koncerts bijis tik emocionāli savilņojošs, ka viņai bijis grūti aizmigt.

Iespēja uzzināt par mūzikas izglītību citās valstīs no 250 kolēģiem

EAS Latvijā kopš 2010. gada pārstāv **Rūta Kanteruka**. Viņa vadīja 26. EAS konferences organizatoru komandu, tādēļ viņai vajadzēja, kādi ir secinājumi pēc konferences, kāds ir ieguvums Latvijai un mūzikas pedagogiem no visas pasaules.

„Vispirms vēlos pateikt lielu paldies Jelgavas pilsētas pašvaldībai un Jelgavas 4. vidusskolas kolektīvam. Ieguvums mums visiem ir tas, ka Latvijas vārds mūzikas izglītības un tradicionālās kultūras kontekstā ir izskanējis ļoti profesionālā līmenī. Esam parādījuši sevi, savu valsti un mūzikas izglītības sistēmu visaugstākajā līmenī. Protams, viesiem skaidroju, ka visas skolas Latvijā nav tādas kā redzētā Jelgavas 4. vidusskola, kurā īsteno profesionālās ievirzes programmu ar padziļinātu mūzikas apguvi, bet

“Daudzi aspekti, ko jaunā standarta, mācību satura un pieejas izstrādātāji atklāj kā novitāti, ir jau pazīstami un zināmi.

Jelgavas 4. vidusskolas direktors Agris Celms atzīst, ka viņu skolas panākumu atslēga – ar lielu pieredzi un enerģiski darbojas vecā paaudze un ir talantīgi jaunie skolotāji.

tā ir viens no labākajiem piemēriem, ar kuru esam trāpījuši desmitniekā. Daudzi ārvalstu kolēģi atzina, ka ieradās jau ar zināmu priekšstatu, ko varētu sagaidīt, jo iepriekšējā konference pie mums notika 2001. gadā, bet šogad viņu gaidas izdevās pozitīvi pārspēt.

Pēc atklāšanas koncerta daudzi bija aizkustināti līdz asarām, nāca klāt un jautāja, vai Jelgavas 4. vidusskola ir privāta skola un par mācībām jāmaksā vai arī ir konkurss un pēc kādiem kritērijiem bērņus skolā uzņem. Nācās skaidrot, ka viņi atrodas valsts izglītības sistēmas skolā un bērņu uzņemšanā nepastāv atlase vai konkurss.

Tālākie konferences dalībnieki ieradās no Austrālijas, ASV, Japānas un Čīles, kā arī no daudzām Eiropas valstīm. Manuprāt, viņi ir paplašinājuši savu redzesloku, apmeklējuši valsti un pilsētu, par kuru zināja maz vai nemaz, bet, domāju, atcerēsies ar gandarījumu. JVLMA atteica un nebija gatava rīkot šo konferenci, bet jelgavnieki to paveica godam. JVLMA turpmāk sagatavos topošos mūzikas skolotājus, bet diemžēl rektors neatrada laiku atbraukt uz konferences atklāšanu, neviens augstskolas pārstāvis neiesaistījās arī konferences organizēšanā. Diemžēl interesi neizrādīja arī Izglītības un zinātnes ministrijas vadība, tāpat projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” vadītāji un eksperti atbildēja, ka viņus konferences saturs nesaista, lai gan konferences tēma bija „Kompetences mūzikas izglītībā”. Tā ir vienīgā negatīvā atziņa.

Konferences tematika un lektori bija jāsaskaņo ar Eiropas Mūzikas skolu asociācijas valdi, lai ga-

rantētu kvalitāti. Ieguldīju nopietnu un mērķtiecīgu darbu. Pārlicenājos, ka daudzi aspekti, ko jaunā standarta, mācību satura un pieejas izstrādātāji atklāj kā novitāti, ir jau pazīstami un zināmi. Turklāt vairākās valstīs, kur šī iecere jau ir īstenota, ir atzīts, ka kompetenču modelis nav attaisnojies. Labākais, ko varam izdarīt, – uzaicināt pie sevis dažādus skolotājus praktiskus, ekspertus, pētniekus un mūzikas izglītības politikas veidotājus, lai iepazītu viens otra pieredzi. Lai gan dalības maksa Latvijas skolotājiem bija 100 eiro, gaidīju vairāk skolotāju no Latvijas. Bija iespēja uzzināt par notiekošo citās valstīs no 250 kolēģiem. Manuprāt, tieši

26. EAS konferences organizatoru komandas vadītāja Rūta Kanteruka kopā ar Birmingemas Universitātes profesoru Dr. Mārtinu Fotliju.

šie stāsti un praktiskie demonstrējumi bija konferences pievienotā vērtība. Iespējams, daudzus atturēja angļu valoda kā darba valoda, bet praktiskajās darbnīcās noteicošā bija mūzikas valoda, kas ir saprotama ikvienam skolotājam.

Joprojām saņemam pateicības vārdus no dalībniekiem par dzirdēto un piedzīvoto. Katru dienu notika arī divi augsta līmeņa un kvalitatīvi koncerti, kurus nodrošināja jelgavnieki.

Interesentiem būs iespēja Latvijas vispārējās izglītības iestāžu mūzikas skolotāju asociācijas mājaslapā redzēt nelielus 10 minūšu fragmentus no Jelgavas 4. vidusskolas skolotāju atklātajām stundām, nofilmētās lekcijas būs pieejamas *youtube.com*. Ir iecere, ka turpmāk šādu praksi turpinās un papildinās citi konferences rīkotāji, piemēram, nākamgad konference notiks Malmē Zviedrijā,” stāsta R. Kanteruka.

Pasaulei parādījām vislabāko, ko varam

Par to, kādi bija mērķi, ņemot savā skolā 26. Eiropas Mūzi-

kas skolu asociācijas konferenci, un kā tika veidota programma, jautāju Jelgavas 4. vidusskolas direktoram **Agrim Celmam** un direktora vietniecei mūzikas jautājumos **Lienai Celmai**.

A. Celms: Protams, vēlējamies parādīt vislabāko, ko varam. Tā kā tik vērienīgu pasākumu organizējam pirmo reizi, process bija darbietilpīgs, jo bezgala daudz vajadzēja domāt un saplānot – sadalīt pienākumus, telpas utt. Tās mums ir piemērotas – ir koncertzāle, kabineti ar mūzikas instrumentiem, jo skolā padziļināti apgūst mūziku. Skolotājiem ir bagātīga pieredze, kā mācīt, sagatavot koncertiem, konkursiem, un skolēni iegūst godalgotas vietas mūzikas olimpiādēs utt. Viesiem varējām parādīt daudzveidīgu programmu, jo skolā darbojas visu vecumu kori, pūtēju orķestris. Bija nepieciešamais potenciāls, lai sarīkotu šo pasākumu. Darba bija daudz, jo vajadzēja sagatavot arī konferences materiālus – publicēt runas u. c.

12 mūsu skolas skolotāji rādīja atklātās stundas, ciemiņus iepazīs-

Jelgavas 4. vidusskolas skolotāja un šīs skolas absolvente Arta Jurgenovska bija viena no 12 skolotājiem, kuri viesiem rādīja atklātās stundas.

par kompetencēm mūzikas izglītībā

“Ja skolēniem nemācīs, kādu tēlainību ietver mūzikas valoda un kas palīdz to atainot, tad tas būs tikai skaņu jūklis.

tinājām ar Jelgavu un rīkojām tā saukto muzikālo pastaigu – visos apskates objektos, piemēram, katoļu baznīcā, Jelgavas Svētās Trīsvienības baznīcas tornī, Ģederta Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejā, viesi tika muzikāli sveikti: dziedāja kori, spēlēja pedagogi, Jelgavas kultūras namā mūsu tautas deju soļus mācīja folkloras kopa „Dimzēns”, bet deju kolektīvs „Vēja zirdziņš” atklāja latviešu tautas deju skaistumu un daudzveidību, spēlēja Jelgavas Mūzikas vidusskolas audzēkņi – pianisti, koklētāji. Konferences dalībniekiem atklājām visas pilsētas potenciālu, un, manuprāt, viss noritēja augstā līmenī.

Domāju, ka konferences dalībnieki to izjuta un novērtēja, jo pēc atklāšanas koncerta dzirdēju kaimiņu igauņu atsauksmes un izbrīnu par augsto līmeni – kā latvieši tādu spējot panākt.

Ir jau labas lietas arī citur, bet piekrītu, ka patlaban esam labā formā – mēs mirdzam! Ir svarīgi, ka ar lielu pieredzi un enerģiski darbojas vecā paaudze un ir talantīgi jaunie skolotāji.

Diemžēl no ārvalstu kolēģiem dzirdēju arī skumju atziņu, ka, piemēram, Īrijā skolu programmā mūzikas stundu vairs nebūs.

Līdzīgi stāstīja arī Horvātijas pedagogs: viņiem nepārtraukti jāpierāda mūzikas nozīmība cilvēka personības attīstībā un jācinās vismaz par vienu stundu nedēļā. Tas liecina, ka pasauli ir pārņēmusi negatīva apmātība par mūziku kā kaut ko nevajadzīgu.

Pasaulē un Eiropā ir profesionālās mūzikas skolas, bet salīdzinot tas ir kā daiļslidošana, ar kuru nodarbojas niecīgs procents no nācijas. Piekrītu, ka tas liecina par aprobežotu domāšanu. Ja Latvijā arvien mazāk būs cilvēku, kuru dzīvē mūzikai ir nozīmīga vieta, tad tiks atņemta būtiska daļa no mūsu kultūras. Ja mūziku mācīs tikai mūzikas skolās, tad dziesmu svētku nākotne ir apdraudēta, un tas ir svarīgi visās Baltijas valstīs. Atbildība ir jāprasa no tiem, kas rosina pārmaiņas izglītībā, kuri, nebūdami profesionāli, gatavi sagraut labo, kas mums ir. Par to jārunā daudz un skaļi, lai kaut kas līdzīgs kā Īrijā, Horvātijā un citur nenotiktu Latvijā. Cik noprotu, tad projekta „Skola 2030” vadītājas mēģina ieviest kaut ko tādu, kas bērnus padarītu par globāliem pil-

soņiem, kuri neapzinās savas saknes, kuriem nav nacionālās pašapziņas, tradīciju.

Vai starp organizatoriskajiem darbiem atradāt laiku dzirdēt kādu lekciju? Kādi ir spilgtākie iespaidi?

L. Celma: Diemžēl daudz laika aizņēma organizatoriskie darbi, bet iespaidus vēl apkoposim. Dažas lekcijas izdevās dzirdēt, un tās ļoti patika, piemēram, ceturtdien ungāru lektores Veras Banki (*Vera Banki*) pieredze – viņa arī strādā pēc ungāru komponista un pedagoga Zoltāna Kodāja (*Zoltán Kodály*) relatīvās solmizācijas metodes. Viņa demonstrēja atkal citādus paņēmienus, kādus mēs nelietojam. Īpaši aizraujoša šķita darbošanās ar sākumskolas bērniem, kad pakāpes apgūst kā domino spēli, viņai bija ļoti interesantas roku kustības, motīvi. Ļoti ceru, ka izdosies sadarbību turpināt un viņa atbrauks novadīt meistarklasi rudenī. Viņa, savukārt, izteica sajūsmu par redzēto mūsu skolā 5. un 9. klasē. Visi mūsu skolas skolotāji rādīja atklātās stundas. Uzskatu, ka profesionāli esam ļoti labi sagatavoti, jo regulāri piedalāmies dažāda līmeņa konkursos – gan koru vadītāju, gan instrumentālistu. Manuprāt, esam laba komanda ar vienotu mērķi, tādēļ darbs sokas. Vēlamies panākt, lai skolēnu prasmes ir noturīgas, jo kompetence ir kvalitāte, un to var saukt par jēgpilnu mācīšanos. Šo pieredzi Latvijā nedrīkstētu pazaudēt. To novērtēja arī ārvalstu kolēģi no visas Eiropas – pēc koncertiem skanēja stāstījums. Ne visi bērni nākotnē izvēlēsies mūziķa profesiju, bet nenoliedzami viņiem būs ieguvumi visai dzīvei. Varam lepoties, ka no viduvēji apdāvinātiem bērniem spējam izaudzināt un radīt izcilus dziedātājus.

Izdevās noklausīties arī dažas pašmāju kolēģu lekcijas, piemēram, interesanti par ritmiku stāstīja Ginta Pētersone.

Pārdomas raisīja fakts, ka atbraukuši bija skolotāji pat no Austrālijas, Kanādas, bet skolotāju no Latvijas bija samērā maz, jo ne visi varēja atļauties samaksāt dalības maksu. Kāpēc, piemēram, interesi neizrādīja eksperti no projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” – te bija pieeja iepazīties ar pieredzi no visas pasaules?

Redzēju, cik neviltoti aizkustināti bija ārvalstu kolēģi, kad savā stundā atskaņoja dziesmu svētku videoierakstu – kā kopā ar tūkstošiem dziedātāju mūsu bērni dziedāja līdzīgu viņu izvēlēto Mārtiņa Brauna dziesmu „Mīla ir kā uguns”. Prieks bija vērot arī mūsu pusaudžus atklāšanas koncertā, kur rādījām pavasara programmu. Viņi burtiski atdzīvojās, juta un darbojās visam līdzīgi.

Ar ieguvumiem konferencē aicinājām dalīties arī JVLMA lektori **Irēnu Nelsoni**.

Ņujorkas Universitātes profesors Dr. Deivids Eliots (no labās) skaidro mūzikas labvēlīgo ietekmi uz cilvēka intelektuālo attīstību.

Konferences laikā skolotāji ne tikai klausījās teorētiskās lekcijas, bet praksē izmēģināja kolēģu metodes mūzikas apguvei.

„Konference atstāja ļoti labu iespaidu, un liels paldies jāsaka Jelgavas 4. vidusskolai ar direktoru A. Celmu priekšgalā. Sarunās ar ārvalstu pārstāvjiem atklājās, ka viņi ir pārsteigti gan par dažādo kolektīvu sniegumu, gan skolotāju darbu mācību stundās. Daudzās valstīs kompetenču pieeja ir realizēta pirms laba laika un daudzi šajā pieejā ir vilušies, tādēļ ir būtiski apzināties, ka mūzika nav tikai izklaide, bet svarīgas ir padziļinātas zināšanas. Tas ir nopietns mācību priekšmets, kur nepietiek tikai ar pamatzināšanām un emociju izpausmi. Ja skolēniem nemācīs, kādu tēlainību ietver mūzikas valoda un kas palīdz to atainot, tad tas būs tikai skaņu jūklis. Ir jāatklāj brīnišķīgā mūzikas pasaule, ne tikai spēja izsist ritmu un tajā kustēties. Bijušie audzēkņi man joprojām pateicas, ka esmu iemācījusī cienīt tieši akadēmisko mūziku, tādēļ ir jāturpina to darīt. Ceru, ka nenojauksim mūsu nopietno

pieeju mūzikai un tās mācīšanai, kad ieviesīs projektu „Kompetenču pieeja mācību saturā”. Piemēram, pārstāvji no Slovākijas, kur jau ir ieviesta šī kompetenču pieeja, atklāja, ka ir centušies būt saprātīgi un saglabājuši savas vietējās tradīcijas un līdzšinējo pieeju, ar kādu darbojušies pirms tam. Varu secināt, ka ir jārikojas gudri.

Piedalīties konferencē mudināju arī JVLMA studentus topošos mūzikas skolotājus, un viņi apmeklēja dažādas meistarklases, bet diemžēl Latvijas mūzikas skolotājus sastapu samērā maz.

Mani personīgi uzrunāja kolēģis no Portugāles – profesors, kurš savā meistarklasē demonstrēja aktīvo klausīšanos – kā mūzikas klausīšanās procesā var līdzdarboties, tādējādi skolēni labāk atceras dzirdēto. Ja rodas interese, tad bērns kopā ar skolotāju vai draugiem meklē papildu informāciju, mācās padziļināti. Profesors atklāja, ka katrā laikmetā ir bijusi sava

populārā deju mūzika. Deju žanri tika demonstrēti ļoti eleganti un gaumīgi, mērķtiecīgi izmantojot ritma struktūras, formas un elementus.

Žēl, ka pasākumu ar savu klātbūtni nepagodināja izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis, lai vismaz atklāšanas koncertā novērtētu mūsu bērnu spējas. Līdzīga rakstura konferences apmeklēju katru gadu un no jau iepazītajiem un satiktajiem ārvalstu kolēģiem uzzināju, ka bijuši patiesā sajūsmā. Viņi uzsvera – izjutoši, ka bērni visu dara no sirds, aizrautīgi un emocionāli,” atzina I. Nelsone.

Laikraksta mājaslapā tiks publicēta Bristoles Universitātes pasniedzējas Marinas Gallas (*Marina Gall*) prezentācija – pieredze, kā jauniešus ar dziļām un daudzveidīgām mācīšanās grūtībām iesaistīt atklāt orķestra darbā. Šī pieredze varētu lieti noderēt profesionāļiem, kuri strādā ar skolēniem, kam ir mācīšanās grūtības. ■

Jelgavas 4. vidusskolas direktora vietniece mūzikas jautājumos Liena Celma uzsver, ka viņu skolas pedagogu mērķis ir panākt, lai skolēnu prasmes ir noturīgas, jo kompetence ir kvalitāte, un to var saukt par jēgpilnu mācīšanos.

Investē mācību priekšmetu olimpiāžu

Turpinājums no 3. lpp. ►

Jāinvestē olimpiāžu satura izmaiņās

„Izmantojot projekta „Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai” finansējumu, mums ir jāattīsta vairāku mācību priekšmetu olimpiāžu saturs. Mēs aicinām skolotājus sniegt savus priekšlikumus, kā vajadzētu pilnveidot olimpiāžu saturu, ievērojot plānotās izmaiņas izglītībā. Skolotāju priekšlikumus gaidām uz e-pastu info@832.visc.gov.lv.”

Projekta finansējums tiks ieguldīts, lai attīstītu olimpiāžu norisi tiešsaistē, lai varētu nodrošināt pēc iespējas lielāka dalībnieku skaita piedalīšanos, jo tas parāda, vai skolēniem ir interese par

olimpiādi. Tā ir iespēja saņemt arī skolēnu viedokli par olimpiādes uzdevumu kvalitāti.

Trešais lielākais darbs, ko mēs plānojam darīt, ir fizikas, informātikas un ģeogrāfijas starptautisko olimpiāžu rīkošana Latvijā 2020. un 2021. gadā. Līdz šim tikai 2002. gadā Rīgā (Jūrmalā) notika starptautiskā bioloģijas olimpiāde. Lai to paveiktu, ir nepieciešami ievērojami finanšu līdzekļi ārpus projekta finansējuma. Ja mēs to izdarītu Latvijā, tad tas būtu pienums gan pedagogiem, gan satura veidotājiem. Latvijas komandu ilggadējais mācībspēks, kas sagatavo skolēnus starptautiskajām olimpiādēm, ir ar lielu pieredzi, un ar to rēķinās arī starptautiskā mērogā. Starptautisko olimpiāžu sarīkošana Latvijā palīdzētu

FOTO: Valsts kanceleja

20. martā Ministru prezidents Māris Kučinskis pasniedza Ministru kabineta diplomus 47 jauniešiem un viņu pasniedzējiem. 2017. gadā augustus sasniegumus matemātikas, informātikas, bioloģijas, fizikas un ķīmijas olimpiādēs ieguva 13 mācību priekšmetu olimpiāžu laureāti.

mums izprast pasaules tendences olimpiāžu attīstībā, un mēs

iegūtu jaunu pieredzi, kā darīt labāk un novērtēt savas stiprās

puses, tradīcijas, kas jāaglabā,” uzsver L. Vorončenko. ■

Galvenais ieguvums – vienota uzdevumu izpildes un labošanas sistēma

IK INTA URBANOVIČA

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas docente

Ko vajadzētu mainīt olimpiādes saturā, un ko LU var piedāvāt

Olimpiādes saturam ir jābūt šodienīgam, proti, tam ir jāietver tās aktualitātes, kas kādā kontekstā ir svarīgas mūsdienu Latvijā. Tomēr paralēli tam saturā būtu jāparādās arī jautājumiem, kas ir attiecināmi uz tradicionāliem un klasiskiem virzieniem, jo tie veido pamatzināšanu bāzi. Šķiet, šis pamatzināšanu līmenis olimpiādēs tiek pārbaudīts aizvien mazāk. Protams, ļoti rūpīgi ir jāpārdomā, ar kādiem paņēmieniem varētu pārbaudīt šīs pamatzināšanas, lai tas atbilstu olimpiādes līmenim. Piemēram, latviešu valodas un literatūras olimpiādes saturā šogad tika akcentēts vēsturiskā romāna jautājums, kā arī Aleksandra Čaka eps „Mūžības skartie”, tomēr, lai identificētu

Latvijas labākos skolēnus, ir nepieciešams pārbaudīt arī viņu pamatzināšanas, lai nebūtu tā, ka skolēns pārzina A. Čaka daiļradi, bet nezina, piemēram, kas ir Jānis Ezeriņš vai Klāvs Elsbergs.

LU mācībspēks noteikti pārzina jaunākās tendences attiecīgajā zinātnes nozarē, tātad viņi ir gatavi veidot pietiekami aktuālu saturu.

Ko skolēnam vajadzētu iegūt, piedaloties olimpiādē

Skolēns, gatavojoties olimpiādei, iegūst vispārīgu un strukturētu pārskatu par attiecīgās jomas saturu, tādējādi apkopojot savas zināšanas un transformējot tās augstākā pakāpē. Tas ne tikai ļauj sakārtot savas zināšanas, gatavojoties valsts eksāmeniem, bet arī uzlabo analītisko domāšanu un lingvistisko kompetenci. Skolēnu olimpiādē, tāpat kā citos līdzīgos pasākumos, svarīgas ir ne tikai zināšanas, bet arī psiholoģiskā noturība, prasme iejusties svešā vidē un citi faktori, ko skolēns

var attīstīt. Piedaloties olimpiādē, skolēns iegūst arī pieredzi darboties patstāvīgi, turklāt nostiprina savu pašapziņu.

Kāds atbalsts būtu vēlams skolotājiem, lai viņi varētu veiksmīgi sagatavot skolēnus dalībai olimpiādē

Vispirms gribētos teikt, ka daļai skolotāju būtu jāmaina attieksme pret pašu olimpiādes procesu – to nevajadzētu uztvert kā shematisku procesu, kas *a priori* ir pakļauts problēmām un kritizēšanai. Olimpiāde ir svētki, kurā piedalās Latvijas spējīgākie skolēni. Olimpiādi nevar un arī nevajag aprobēt, pakļaut standartam vai sastatīt ar skolu programmām, jo tā ir sacensība, kurā uzvar viszināšākais dalībnieks, nevis tikai kāda mācību priekšmeta teicamnieks. Ja olimpiādē tiek iekļauti nestandarta uzdevumi, kas neatbilst skolu programmām, tas tikai liecina par olimpiādes satura sarežģītības pakāpi un augsto kvalitāti.

Es uzskatu, ka olimpiāde tomēr ir tāds pasākums, kuram skolēns gatavojas galvenokārt pats, turklāt tas notiek ilgstoši skolas mācību procesā. Olimpiādes uzdevumiem ir jābūt tādiem, lai ne tikai tie atklātu skolēna zināšanas attiecīgajā mācību priekšmetā, bet arī to risinājumos parādītos viņa starpnozaru kompetences. Skolotāja uzdevums drīzāk būtu pamanīt šādu talantu un palīdzēt noslīpēt viņa prasmes atbilstīgi savām iespējām.

Kādas tradīcijas noteikti vajadzētu saglabāt

Uzskatu – valsts līmenī tomēr vajadzētu saglabāt veco tradīciju, ka olimpiāde nenotiek tiešsaistē, bet skolēns pilda darbu klātienē rakstveidā, jo šādā veidā ir iespējams materiālos iekļaut vairāk radošu uzdevumu, ko nevar īstenot tiešsaistes uzdevumu formātā.

Ar ko jaunu varētu papildināt olimpiādi

Olimpiādes norisē vajadzētu

vairāk iekļaut tādus pārbaudes uzdevumus, kuros skolēns varētu mutvārdos prezentēt savas zināšanas. Katrā ziņā latviešu valodas un literatūras olimpiādes norisē šādi uzdevumi noteikti ir nepieciešami.

Kādi bija ieguvumi skolēniem, skolotājiem, organizatoriem, organizējot olimpiādi tiešsaistē

Olimpiāde tiešsaistē bija pārbaudījums organizatoriem, īpaši uzdevumu veidotājiem, jo tiešsaistes formātam ir paredzēts citāds uzdevumu noformējums, kā arī citādas atbildēšanas iespējas. Iespējams, pagaidām vēl nav apzinātas visas uzdevumu noformēšanas iespējas, tomēr tiešsaistes uzdevumi, pēc manām domām, zaudē radošumu. Galvenais ieguvums noteikti ir vienota uzdevumu izpildes sistēma, kā arī vienota labošanas sistēma. ■

Vajag vairāk radošu uzdevumu un precīzākus pārsprieduma tematu formulējumus

IK ANITA VANAGA

LVLSA vadītāja

Novadu olimpiāde latviešu valodā tiešsaistē noritēja samērā veiksmīgi, jo nebija īpašu tehnisku problēmu ar pieslēgšanos, kā, piemēram, fiziķiem, kad sākums aizkavējās par stundu.

Patika, ka tehnoloģijas ļāva skolēniem uzreiz pēc pirmās daļas uzdevumu izpildes uzzināt, cik ir pareizu un cik nepareizu atbilžu, tas ir, izpildes procentus tūlīt pēc darba nosūtīšanas.

Iepriekšējos gados vislielākās domstarpības bija par saturu, bet pēc sarunām ar LU pārstāvjiem se-

cinājām, ka situācija ir mainījusies uz labu, taču ir vēl uzlabojami jautājumi – radošāki uzdevumi ar izpēti raksturu, vērtēšanas kritēriji pārspriedumam un pārsprieduma temata formulējumi. Piemēram, literatūrā ir dota iespēja izvēlēties no vairākām atbildēm vienu, kas īsti neatbilst olimpiādes radošajam mērķim, toties radošākas iespējas ir sevi realizēt pārspriedumā. Valstī ir skolēni, kas padziļināti mēģina literatūru vai izteikti interesējas par to – viņi spēj un var izteikties daudz un radoši, bet izrādījās, ka vislielāko stresu olimpiādē radīja ierobežotais vārdu skaits. Vairāki skolēni 400 vārdu vietā bija uzrakstījuši 600, un pietrūka

laika, lai tekstu rediģētu un īsinātu. Varbūt nevajadzētu tik strikti ierobežot vārdu skaitu? Citādi no skolēnu puses iebildumu nebija. Jāatceras, ka dalībnieku rakstīšanas ātrums atšķiras – vieni domā ilgāk, citi raksta ātrāk, bet pēc tam rediģē u. tml.

Labi, ka pārspriedumu laboja trīs skolotāji. Taču, salīdzinot rezultātus pēc to publicēšanas, secināju, ka, piemēram, 2. vietas ieguvējam ielikto punktu starpība atšķiras diezgan ievērojami. Jāsecina, ka ir jāizstrādā nepārprotami kritēriji, lai samazinātu subjektivitāti vērtējumā. Ir jārēķinās arī ar to, ka skolēnu un skolotāju domāšana atšķiras.

Esmu saņēmusi pozitīvas atsauksmes, piemēram, no Daugavpils, ka šogad olimpiādes darbs atbilda nolikumam, satura ziņā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, bija pārdomāts un interesants. Savukārt rīdzinieki iebilst, ka valodā nevajadzēja likt skaitīt priekšlikumus un piedēkļus. Domāju, ka gluži bez zināšanām uz olimpiādi nedrīkst doties un, piemēram, uzdevumam, kur konkrētā tekstā vajag atrast atvasinātus vārdus ar priekšlikumiem, ir nepieciešamas zināšanas un atbilstīgā konteksta izvērtēšanas prasmes, tādēļ man personīgi šādas prasības šķita pieņemamas.

Kopumā olimpiādes saturu

vērtēju pozitīvi, bet ieteiktu iekļaut daudzveidīgākus tekstus, lai skolēni var radoši izsecināt kādas konkrētas valodas vai literatūras parādības, nevis atcerēties autora radošās biogrāfijas faktoloģiju, jo tādi paradumi pašreizējā izglītības procesā kā mazproduktīvi netiek kopti. Var vēlēties vairāk tādu uzdevumu par morfoloģijas, sintakses, leksikas līdzekļu izmantojumu un interpunkciju, kas atklāj autora stilu un šo līdzekļu jēgu teksta satura mākslinieciskajā un tematiskajā recepcijā.

Apsveicami, ka centrā bija Aleksandra Čaka strēlnieku eps „Mūžības skartie”, taču neizpratni daļā pedagogu radīja Paula Ban-

saturā un paplašina norisi tiešsaistē

kovska romāns „18”, kas tematiski sakļaujas, bet mākslinieciski nav pielīdzināms „Mūžības skarto” mākslinieciskajam un idejiskajam mērogam, tāpēc radīja diezgan samākslotu salīdzinājumu, kur skolēniem bija nepieciešams to veikt. Turklāt jauniešiem bija grūti atcerēties romāna sižetu un – jo īpaši – konkrētas laika paralēles pat pēc vairākkārtīgas lasīšanas.

Vairāki skolotāji iebilst tieši

pret pārsprieduma tematu formulējumu, jo ir jāzina temata robežas un ir vajadzīgas precīzākas norādes, lai saņemtu gaidīto. Kāda no skolotājam raksta, ka arī viņa apjuktu, ja ieraudzītu domraksta formulējumu „18”, jo to var attiecināt uz daudz ko.

Valsts olimpiāde noritēja klātienē LU, un rezultātus vēl gaidām, tā ka tiešsaistei ir priekšrocības – rezultātu var iegūt daudz ātrāk.

Labi, ka 11. un 12. klases latviešu valodas un literatūras olimpiādes nolikumā bija minēts, kur un kādu informāciju, gatavojoties olimpiādei, interneta vidē var iegūt. Arī tiešsaistes forma ir atbilstama un tālāk attīstāma. Tā kā Latviešu valodas un literatūras skolotāju asociācijā (LVLSA) saņemām samērā maz kritisku atsauksmju, tas liecina, ka problēmu nav daudz un tās sarunu ceļā risināmas tālāk.

Tādējādi, apkopojot izteiktos vērtējumus un olimpiādes organizētājiem sakot paldies par sagādāto iespēju, nākotnē ieteiktu vairāk iekļaut uzdevumus, kas atraisa valodas un literatūras parādību pētnieciskās prasmes un radošumu, analizējot konkrētu piedāvāto tekstu (arī par iepriekšējā gada kultūras aktualitātēm), lietojot precīzākus pārsprieduma tematu formulējumus un vērtē-

šanas kritērijus. Vēl var debatēt arī par uzaicināto skolēnu kvotu sadalījumu novadiem, lai vairāk skolēnu piedalās ar patiesi augstiem rezultātiem (iespējams – paaugstinot uzaicināto izpildes procentus). Taču tie visi ir diskutējami jautājumi. Tā kā 7. aprīlī būs LVLSA pavasara seminārs, tad šis varētu būt brīdis, kad par olimpiādi tiek runāts un pedagoģu ieteikumi precizēti. ■

Fizikas olimpiāde: ideju īstenojums, pārvarot izaicinājumus

IK VJAČESLAVS KAŠČEJEVS,

LU Fizikas un matemātikas fakultātes asociētais profesors

Ideja rīkot tiešsaistē olimpiādi fizikā novada līmenī nobrieda 2011. gadā. Pirms tam LU Fizikas un matemātikas fakultātes mācībspēks bija pārņēmis valsts līmeņa olimpiādes organizēšanu un uzdevumu sagatavošanu, bet novadu līmenī to joprojām darīja pieredzējuši skolotāji praktiski, tāpēc uzdevumi atbilda skolas mācību programmai fizikā.

Tolaik sapratu, ka, tā turpinot, mūs sagaida divi lieli izaicinājumi. Pirmais ir skolas fizikas arvien lielāka atsvešināšanās no fizikas augstskolā, zinātnē un rūpniecībā. Pēc pieredzes valsts un starptautiskā mēroga olimpiādēs bija skaidrs, ka ir vajadzīga cieša skolas un augstskolas sadarbība, lai labākie skolēni spētu atrisināt visaugstākā līmeņa uzdevumus. Novadu olimpiādes posmam ir jāpilda divas reizes pretrunīgas funkcijas. No vienas puses, tā ir atlase uz valsts posmu, kurā būs jārisina sevišķi grūti uzdevumi ārpus skolas programmas. Bet atlasīti tiek tikai 5 % skolēnu, tātad novadu posma pa-

mata mērķauditorija ir katras klases skolēni, kuriem ir zinātkāre un drosme izmēģināt savus spēkus. Tādēļ novada posma uzdevumiem ir jābūt cieši saskaņotiem ar skolas mācību programmu. Pastāvēja risks – turpinot olimpiādi toreizējā formātā, pat labākie skolēni nebūs spējīgi risināt augstskolu piedāvātos un starptautiska līmeņa uzdevumus. Otrais izaicinājums (tas ir jebkādu sacensību fundamentāls nosacījums): kā nodrošināt taisnīgu vērtējumu visiem dalībniekiem? Vecajā novadu olimpiāžu formātā uzdevumus laboja pedagogi ar atšķirīgu pieredzes līmeni dažādās valsts daļās un reizēm āķīgākie uzdevumi pārsniedza atsevišķu skolotāju kompetences līmeni. Turklāt ģeogrāfiski sadalītas labošanas organizēšanai ir nepieciešami lieli resursi.

Apzinoties šī problēmas, es uzrunāju divus lieliskus kolēģus, kas kļuva par tiešsaistes olimpiādes projekta līdzautoriem. Viens no viņiem ir LU Informācijas un tehnoloģiju departamenta vadošais sistēmanalītiķis Arnis Voitekāns, kurš specializējas tiešsaistes mācību tehnoloģijās, attīsta un uztur e-studiju sistēmu. Tieši e-studiju sistēma „Moodle”, kuru labi iepazīnu

kā universitātes pasniedzējs, kļuva par mūsu iecerētā risinājuma tehnisko pamatu. Otrais līdzautors ir kolēģe no VISC – Agnese Miļā, kurai jau tolaik bija liela pieredze olimpiāžu organizēšanā un cieši kontakti ar novadu izglītības pārvaldēm. Kopīgiem spēkiem mēs izdomājām un realizējām pilotprojektu – pirmo fizikas novadu olimpiādi tiešsaistē 2012. gadā, kam sekoja pakāpeniski uzlabojumi. Mēs rēķinājāmies, ka skolotājiem būs jāpierod pie pārmaiņām, kā arī ka atņemam ierastu iespēju skolotājiem savstarpēji satikties, tāpēc būs jārod citi formāti, kā apmainīties idejām un iepazīt paaugstinātas grūtības uzdevumus.

Patlaban skolēni olimpiādes dienas pirmajā pusē patstāvīgi risina uzdevumus, bet jau stundu pēc noslēguma katram kļūst pieejams individualizēts risinājums, kurā ir redzamas kļūdas un izskaidroti visi risinājuma soļi. Arī skolotāji uzreiz pēc risināšanas noslēguma var redzēt un analizēt, kādi bijuši uzdevumi un to risinājumu veidi. Tiešsaistes pieeja palīdz izķert jebkādas neprecizitātes formulējumos, tās analizēt un labot, kā arī skolēniem un skolotājiem diskutēt par tikko risinātajiem uzdevu-

miem un savstarpēji mācīties.

Pakāpeniski mūsu pieredzi organizēt olimpiādes tiešsaistē pārņēma arī citu mācību priekšmetu pārstāvi – biologi, ģeogrāfi, ķīmiķi; šogad tiešsaistē notika arī novadu olimpiāde latviešu valodā un literatūrā.

Mūsu mērķis fizikā kopš paša sākuma bija tāds, lai visu skolēnu paveikto var novērtēt dators, tādējādi nodrošinot absolūti taisnīgu, bet reizēm nežēlīgu vērtējumu. Tas, protams, ir mainījies olimpiādes raksturu un prasījis attīstīt īpašu pieeju uzdevumu veidošanā. Saturu katru gadu izstrādā pieredzējušu autoru kolektīvs – pasniedzēji un studenti. Jautājumu formu iespējas ir pietiekami plašas, lai var kombinēt dažādu zināšanu līmeņu jautājumus – gan kvantitatīvus, gan kvalitatīvus. Pats galvenais skolēna panākumu komponents ir skolēna izpratne par fiziku, bet svarīga ir arī spēja ātri un precīzi veikt aprēķinus, jo dators kļūdas nepieļod.

Arvien augošā iepriekšējo gadu uzdevumu banka ir būtisks instruments skolēnu un skolotāju rokās – viņi var iepazīt olimpiāžu uzdevumus, patstāvīgi mācīties un trenēties. Nākotnē ceram uzdevu-

mu datubāzi padarīt skolotājiem vēl pieejamāku, sakārtot atbilstīgi mācību programmai, lai tos var izmantot klasē konkrētu tēmu apguvē.

Fizikā vien katru gadu tiešsaistes olimpiādē piedalās ap 2500 skolēnu; skaits ir vēl lielāks, ja ierēķina citus priekšmetus un skolēnus, kas mācās no uzdevumiem, bet neiet uz sacensībām. Atlasot dalībniekus valsts olimpiādei, tiek respektēti tikai kopējais punktu skaits – neatkarīgi no tā, kur skolēns mācās un kā viņu sauc; tiek atlasīti aptuveni 25 labākie katrā klašu grupā. Esam konstatējuši, ka ir laba korelācija starp rezultātiem novadu olimpiādē tiešsaistē un sekmēm valsts posmā klātienē, kur katru darbu vērtē divas neatkarīgas labotāju komandas. Tas nozīmē, ka sistēma labi pilda arī atlases funkciju.

Tehniskais serveru nodrošinājums arī ir netriviāls uzdevums, par kuru rūpējas LU IT speciālisti. Par šo inovāciju gatavojam zinātnisku publikāciju, jo izveidotā sistēma ir unikāla pasaules mērogā – par to pārliecinās diskusijās ar ārzemju kolēģiem starptautiskajā fizikas olimpiādē; ir interese adaptēt sistēmu citās valstīs. ■

Programmēšanas olimpiāde dodas uz reģioniem

IK MĀRTIŅŠ OPMANIS

LU Matemātikas un informātikas institūta pētnieks, programmēšanas olimpiāžu organizators

Pirmā olimpiāde programmēšanā notika vēl tālajā 1988. gadā, un šogad olimpiāde notika jau 31. reizi. Sākumā valsts olimpiādes laikā viena diena bija veltīta teorētiskajiem uzdevumiem, bet otra – praktiskajiem uzdevumiem datorā. Kad sākās pasaules olimpiādes programmēšanā, tad pieeja mainījās, un patlaban skolēni divas dienas (katru dienu pa piecām stundām) raksta datorprogrammas – domā algoritmus un izstrādā datorprogrammas. Izmaiņas ir veidā, kā programmas pārbauda – tagad viss notiek automātiski serverī: veic 100 testu un uzzina, cik ir pareizi un cik ir kļūdainu atbilžu, un attiecīgi skaita punktus. Pirms tam cilvēks ievadīja skaitļus un sekoja, kā tas strādā.

Olimpiādē drīkst piedalīties, kamēr mācās skolā, tādēļ skolotāji nedrīkst dusēt uz lauriem – nepārtraukti ir jāaudzina jauni kadri. Mums ir nopietni konkurenti, piemēram, tādās lielvalstīs kā Ķīna, Krievija, Polija un arī citās Eiropas valstīs.

Kopš 1995. gada notiek arī Baltijas valstu olimpiādes, kas sākumā pulcēja Latvijas, Igaunijas un Lietuvas gudrākos prātus, bet patlaban tajās piedalās jau 10 valstu. Piemēram, pērn šī olimpiāde notika Norvēģijā, šogad būs Zviedrijā, pēc diviem gadiem būs mūsu kārta organizēt. Uz pasaules olimpiādi drīkst doties četri jaunieši, bet Baltijas olimpiādē ir iespēja piedalīties sešiem dalībniekiem. Tā viņiem ir laba pieredzes skola un mums – iespēja izvēlēties labāko no labākajiem.

Ierasti olimpiādēs piedalās 8.–12. klases skolēni, bet, tā kā ir dažādi interešu pulciņi, kur apgūst programmēšanas pamatus, Rīgā

ir arī programmēšanas skola tehniskās jaunrades namā „Annas 2”, Saldū darbojas Kurzemes jauno programmētāju skola u. c., tādēļ ir izņēmumi, ka piedalās arī jaunāku klašu skolēni, ja vien ir spējas un dotības. Dažkārt 5. vai 6. klases skolēni veiksmīgi sacenšas pat ar desmitklasniekiem, kuri ir vecākie jaunākajā vecuma grupā.

Novadu olimpiādēs bija vērojams dalībnieku skaita pieaugums, un to saistu tieši ar interešu izglītības pulciņu sniegtajām iespējām.

Veicinām, lai olimpiādes tiktu organizētas reģionos, citādi ridzniekiem ir vairāk privilēģiju. Ja tās notiek tuvu mājām, arī citām pašvaldībām paveras iespēja parādīt savas organizatora prasmes. Iesaistās pašvaldības, reģionu augstskolas, un tas kļūst par nozīmīgu pasākumu, skolotāji var iepazīt kolēģu pieredzi u. tml.

Manuprāt, interesanti ir arī skolēniem. Šogad katrā vecuma grupā bija viens absolūtais uzva-

rētājs, bet visi saņēma punktus: uzdevumi bija pārdomāti, un katrs dalībnieks varēja iegūt punktus. Protams, daudz ir atkarīgs no tā, cik ieinteresēti strādā skolotāji, un sakritības jau ir redzamas. Ne vienmēr to var saistīt ar lielajām pilsētām, un ne katrs informatikas skolotājs var un grib mācīt programmēšanu. Līdz šim ar programmēšanu ir aizrāvušies skolotāji entuziasti. To var saprast, jo tas nav viegli, ir jāiegulda nopietns darbs, un jābūt lielai interesei gan no skolotāju, gan skolēnu puses. Ja arī programmēšanu iekļaus mācību programmā jau ar 1. klasi, pagaidām nevar prognozēt, kādi būs rezultāti.

Nākotnē neceru uz dalībnie-

ku lielu masveidību un būtu labi, ja noturētu līdzšinējo līmeni, t. i., ap 300 interesentu, jo valsts mēroga olimpiādē piedalās 40 skolēnu jaunākajā un 40 – vecākajā grupā.

Skolēni savu talantu var parādīt ne tikai olimpiādē. Jau vairāk nekā 20 gadus notiek individuālās komandu sacensības informatikā un matemātikā, kad pie viena datora darbojas trīs dalībnieki. Ir arī starptautiskais informācijas tehnoloģiju konkurss „Bebrs” 1.–12. klases skolēniem, kad risina nelielus algoritmiskus uzdevumus.

Manuprāt, tieši šādu iespēju daudzveidība – ar vieglākiem uzdevumiem, iespēju iesaistīties daudziem interesentiem – ir jāattīsta. ■

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

Dilemma par mūsu uzskatiem

IK ILZE BRINKMANE

Latvijas Zinātņu akadēmijā (LZA) 7. martā Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas, Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas zinātņu nodaļas pārstāvji sanāca kopā, lai rastu atbildes uz projektā „Skola 2030” plānotajām izmaiņām fizikas un ķīmijas mācīšanās skolā.

Ko sabiedrība īsti apsprieda

Uz tikšanos ar Valsts izglītības satura centra (VISC) vadītāju Guntaru Catlaku un Eiropas Sociālā fonda projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” ķīmijas un fizikas jomas vadītāju Daci Namsoni bija ieradusies arī Latvijas Fizikas skolotāju asociācijas (LFSA) vadītāja un Aizkraukles novada vidusskolas fizikas skolotāja **Ludmila Belogradova**. Viņa

atklāja, ka par diskusiju uzzinājusi vien dienu iepriekš, bet centusies apkopot arī citu kolēģu neskaidros jautājumus.

„Daudzi fizikas skolotāji zināmā mērā jūtas nedroši, nezina, kā strādāt ar mūsdienu jauniešiem, kā arī jūtas nenovērtēti. Mani uztrauc tas, vai nepazaudēsīm saikni starp paaudzēm un vai jau neesam pazaudējuši pieredzējušo skolotāju potenciālu, jo pieredzes nodošana jaunākajiem kolēģiem ir svarīga,” stāsta L. Belogradova. Viņa atgādina rudenī notikušo LFSA kongresu, kur kolēģi no Lietuvas un Igaunijas atklājuši, ka arī kaimiņu zemēs notiek līdzīgi procesi un reformu ceļā tiek mēģināts ieviest kompetenču pieeju, piemēram, Lietuvā plāno, ka mācību stundās vismaz 40 % laika ir jāvelta eksperimentālai un pētnieciskai darbībai, bet Igaunijā akcents tiek likts uz augstskolām un skolotāju sagatavošanu, lai skolā varētu strādāt ar jaunām metodēm. „Latvijā vajadzētu sekmēt vidusskolā strādājošo skolotāju studijas doktorantūrā,” ierosina L. Belogradova, „jo visai maz no praktizējošajiem skolotājiem nodarbojas ar pētniecību, ir izveidojusies plaša starp vidusskolu un augstskolu.”

Pedagoģe norāda, ka ir noslēgusies projektā iesaistīto ekspertu radītā standarta sabiedriskā apspriešana, bet ne visiem fizikas skolotājiem ir skaidrs, kas īsti tika

LZA Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas vadītājs Jānis Spigulis un akadēmiķis Andrejs Krasņikovs.

apspriests. „Patlaban pamatskolas programmu pārstrādā, bet gan pamatskolas, gan vidusskolas standarta piedāvātais variants izskatās jēls un sadrumstalots. No projektā iesaistītajiem cilvēkiem uzzināju, ka vidusskolā fizikas apguves kursa saturu plāno sadalīt trīs līmeņos – pamata, optimālajā un padziļinātā, bet, ja daļai skolēnu piedāvās apgūt dabaszinības, tad praktiski fizika būs sadalīta četros līmeņos,” stāsta L. Belogradova un iesaka pārņemt Igaunijas pieredzi, kur ir atstāti četri obligātie centralizētie eksāmeni, bet pārējie aizvietoti ar intervijām augstskolās.

„Fizikas skolotājus uztrauc reālā mazpilsētu skolu kapacitāte, realizējot dažādu līmeņu programmas. Piemēram, Aizkraukles novada vidusskolā mācās ap 800 skolēnu, ir divas 10. klases, kurās mācās aptuveni 40 skolēnu. Varu prognozēt, ka apgūt fiziku augstā līmenī izvēlēsies četri līdz pieci skolēni, un, kas noteiks, vai skola var realizēt vienu vai otru programmu? Patlaban skolēni regulāri un sekmīgi piedalās valsts fizikas olimpiādēs, bet, ja Aizkrauklē nevarēs atļauties piedāvāt padziļinātā līmeņa programmu, vai tas nesekmēs skolēnu aizplūšanu uz Rīgas valsts ģimnāziju?” jautā LFSA vadītāja.

Dr. phys. **Inese Dudareva** piekrit, ka arī kolēģi Latvijas Universitātes (LU) Fizikas un matemātikas fakultātē un profesionālās

izglītības iestādēs atzīst – publiski pieejamais standarts ir nepilnīgs. „Projektā tiek veidoti materiāli skolēniem, bet skolotājiem nav skaidrības, kā viņi varēs realizēt jauno pieeju, jo līdz šim stundu plānu paraugi, kas to atklātu, nav piedāvāti,” secina I. Dudareva. „Profesionālās izglītības iestādēs ir paredzēts apgūt fiziku pamatlīmeni. Vai tādā veidā audzēkņiem netiks liegta iespēja turpināt studijas augstskolā?”

Linda Kovaļevska stāsta, ka pēc LU absolvēšanas pirmo gadu

strādā Mārupes vidusskolā un māca ķīmiju. „Mēs, jaunie skolotāji, spējam mainīties un adaptēties, bet, runājot arī ar pieredzes bagātajiem skolotājiem, jautājumu ir vairāk nekā atbilžu, lai gan Mārupes vidusskola ir viena no tām, kurās veic projekta izmēģinājuma darbību,” viņa saka. „Iepazīstoties ar mācību programmas saturu ķīmijā, ir šaubas, vai spēsim sagatavot skolēnus tik labi, lai viņiem veiktos tālāk, kā arī vai viņi spēs izturēt augstskolu programmu. Kolēģi ir novērojuši, ka olimpiādēs arvien retāk piedalās vidusskolu pārstāvji. Man nav skaidrs, uz ko vērst, piemēram, 10. klases skolēnu uzmanību, lai viņi sekmīgi nokārtotu eksāmenu.”

LZA Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas vadītājs **Jānis Spigulis** nolasa Daugavpils Universitātes docenta un Iecavas vidusskolas

ķīmijas skolotāja Dr. paed. **Mihaila Gorska** rakstiski iesniegto komentāru:

„1. Sistēma, ka ķīmijas kurss tiks vēl vairāk atslogots, – ar nosacījumu, ka daļa skolēnu 12. klasē izvēlēsies apgūt šo priekšmetu padziļināti, atjaunos stāvokli, kuru pārdzīvojām 90. gadu vidū, kad augstskolās parādījās liela daļa studentu, kuri nebija izvēlējušies apgūt dabaszinību cikla mācību priekšmetus skolā, lai sevi lieki neapgrūtinātu, bet pēc vidusskolas absolvēšanas „pēkšņi” izdomājuši, ka vēlas kļūt par inženieriem, medicīkiem u. tml. Lai izvairītos no šādas situācijas, vajadzētu:

1) apgūstamā materiāla atļau pieaicināt nozaru speciālistus no reālā ražošanas sektora, zinātniekus un augstskolu mācībspēkus, citādi eksaktā cikla mācību priekšmeti tiks galīgi „kastrēti”; ar visu cieņu, bet pat pieredzējušie skolotāji nespēj dziļi saprast gan augstskolu, gan reālā ražošanas sektora vajadzības. Pagaidām jautājumā par izglītības satura reformu pārliecinoši dominē spekulatīvā kapitāla (banku) pārstāvju prasības;

2) saglabāt pietiekami augsta līmeņa ķīmiju, fiziku un bioloģiju kā mācību priekšmetus gan pamatskolā, gan visās vidusskolas klasēs;

3) turklāt profilēties 12. klasē ir stipri par vēlu; jau tagad var prognozēt, ka mazajās pilsētās un laukos ar plaša spektra profilgrupu komplektēšanu būs milzīgas problēmas gan skolēnu trūkuma dēļ, gan atbilstīgi sagatavotu skolotāju trūkuma dēļ. Nelielas skolas ir tie strautiņi, kuri baro tā saucamās izcilās skolas.

2. Formējot mācību priekšmeta saturu, ļoti saudzīgi jārikojas ar faktu materiāla atlasī, jo eksaktajā jomā fakti ir zinātnes maize. Faktus apstrādājot, skolēnu smadzenēs tiek formulēti jēdzieni, kuri veido domāšanai nepieciešamo materiālo bāzi.

3. Pietiek eksperimentēt *in vivo*! Jauninājumus masu skolā drīkst ieviest tikai tad, kad pilnā apjomā tiks atstrādāta un noslīpēta tehnoloģija, t. i.:

1) kad skolēni un skolotāji tiks nodrošināti ar mācību grāmatām, kas atbilst jaunajam saturam;

2) kad katrai klasei tiks sīki izstrādāts pilna apjoma metodiskais līdzeklis, kurā ir materiāli katrai stundai (kā tas ir pieņemts citās valstīs), nevis atsevišķi metodisko materiālu fragmenti (kuri skolotājam praktiskā darbībā pēc būtības neko nedod);

3) kad skolēnu un skolotāju rīcībā būs atbilstīgi didaktiskie līdzekļi, piemēram, uzdevumu krājumi un darba burtnīcas, kuru saturs atbilst jaunajam standartā izvirzītajām prasībām.

Citādi kārtējo reizi skolotājiem pašiem būs jācīnās ar visām sasāpētajām problēmām, kā tas jau ir bijis pēc iepriekšējām reformām

un pēc iepriekšējo projektu īstenošanas.”

Dramatiski mainījusies izpratne par zināšanām un prasmēm

Projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” fizikas un ķīmijas jomas vadītāja **Dace Namsonē** atgādina, ka dzīve ir mainījusies, jo ir notikušas izmaiņas ekonomikā, tehnoloģiju attīstībā, tādēļ „jaunajā saturā vērstā uzmanība, kā spējam reaģēt uz to, kas notiek apkārt pasaulē”.

VISC vadītājs **Guntars Catlaks** atzīst, ka ir atbildīgs par projekta

norisi un tālākās ieviešanas plāniem. „Skatoties no vēsturiskā aspekta, izglītības sistēma nekad nav dzīvojusi atrauti no sabiedrības attīstības līmeņa. Industriālajā laikmetā skola kopēja sabiedrībā un ražošanā dominējošo modeli un visos mācību priekšmetos mācīja rutinētu darbību veikšanu, iemācīšanos un atkārtotāšanu, jo to prasīja tālākā dzīve ekonomikā un sabiedrībā. 21. gadsimts tiek saukts dažādi – par pēcindustriālo, par zināšanu sabiedrību veido, bet skolas vide tam līdz galam neseko, un tas lielā mērā ir viens no projekta filozofiskajiem pamatojumiem,” skaidro G. Catlaks, norādot uz pozitīvo tendenci, ka arī Latvijā ir skolas, kurās skolēni nesēž vien statiski solos, frontāli skatoties tikai uz skolotāju, bet interaktīvi sadarbojas, paši pēta un mācās dažādi risināt problēmas.

„Izpratne par to, kādas zināšanas un prasmes būs nepieciešamas nākotnes sabiedrībā, ir mainījusies ļoti dramatiski – gan attīstītākajā pasaules daļā, gan Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) valstu vidū, gan citur,” stāsta G. Catlaks un citē *OECD* starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas (*The Programme for International Student Assessment – PISA*) direktora *Andrea* *Sleihera* (*Andreas Schleicher*) teikto: „Mūsdienās un nākotnē izšķirošā nozīme cilvēku panākumos dzīvē nebūs tam zināšanu apjomam vai daudzumam, ko cilvēks ir izlasījis, iemācījies un spējis atcerēties, bet gan tam, ko cilvēks

un to, kā mēs katrs domājam

ar šīm zināšanām prātis darīt un izdarīt un – pats galvenais – ko gribēs ar tām darīt vai izdarīt.” Viņaprāt, projekts ir īpašs, jo pirmo reizi neatkarīgās Latvijas laikā mācību saturs pārskatīts vienotā sistēmā pēctecīgi visās izglītības pakāpēs no pirmskolas līdz 12. klasei.

Uz skolotāju iebildumiem, ka apspriešanai piedāvātie jaunie izglītības standarti ir ļoti neizstrādāti, G. Catlaks atbild: „Sabiedriskajai apspriešanai tika nodots satura un pieejas apraksts, nevis gatavi standartu projekti, jo tie tiks sagatavoti šajā pavasarī. Modeļi piedāvāja projekta ekspertī. Piekritu, ka specializēties 12. klasē ir par vēlu, tādēļ skolām vidusskolas posmā būs jāpiedāvā pietiekami sabalansēts izvēļu grozs, bet profesionālajās skolās vispārīgā izglītība priekšmetu apguvei atvēlēts neadekvāti maz laika, tādēļ visiem jābūt iespējai tos apgūt vismaz pamatlīmenī. Saturs ir veidots trīs dimensijās – septiņas mācību jomas, bet izšķirošās ir caurviju prasmes – pašvadība, domāšana, sadarbība un digitālā kompetence, kā arī vērtības jeb tikumi, lai cilvēks ne tikai zina, prot, bet grib labu darīt sev un visai sabiedrībai.”

VISC vadītājs norāda – tiek izstrādāts modelis, ka 10. klasē notiks visu priekšmetu, to vidū fizikas un ķīmijas, apguve pamatlīmenī, bet 11. un 12. klasē izmantos britu jeb bakalaurāta modeli, kad padziļināti apgūs sešus līdz septiņus mācību priekšmetus, sasniedzot augstāko līmeni, un kārtos A līmeņa eksāmenus, lai to atzītu britu starptautisko diplomu atzīšanas organizācija un būtu iespēja tālāk studēt, piemēram, Kembričas Universitātē.

Atslēga: kā notiek process klasē stundā

D. Namsone norāda, ka darbs projektā turpinās līdz 2021. gadam, tādēļ viss vēl esot sākuma stadijā. „Nav risku un draudu, jo paliek visi līdzšinējie mācību priekšmeti, bet jaunais ir tas, ka varētu atšķirties dziļums, kādā šie priekšmeti tiek mācīti. Ir racionāli domāt, vai, pastāvot šodienas informācijas apjomam, varam gribēt, lai visi mācās visu. Ja būšu zinātnieks, angļu valodas skolotājs, frizieris vai pavārs – vai visiem ķīmija ir jāmacās vienādi daudz? Dilemma ir mūsu vērtību jautājums, piemēram, no skolotājiem dzirdēju, ka vērtība ir atsevišķu individuālu skolēnu sasniegumi olimpiādēs. Jautājums: vai tā ir visas sabiedrības kopīgā vērtība, un ko dara tie vecāki, kura bērns nav kā Vjačeslavs Kaščejevs, – vai viņi saviem bērniem no skolas sagaida pievienoto vērtību? Vai ir vajadzīga izglītota sabiedrība, lai katram bērnam būtu skaidrs, kā dabā notiek konkrētie procesi, lai vienkāršotā līmenī rastu atbildi, ko dara zinātnieks, lai būtu apguvis tehnoloģiju progresu, vai arī daži

cilvēki sevi uzskata esam pārākus par citiem un visu skolas procesu būvējam šo dažu labad? Tās ir dilemmas, par kurām ir jādoma, pirms mēs tiekam pie konkrētā mācību satura.”

Speciāliste skaidro, ka dabaszinātņu izglītības mērķis ir dabaszinātniskā izpratība, t. i., skolēnam svarīgas ir zināšanas un izpratne, tiek sagaidīts, ka skolēns prot skaidrot procesus, veic eksperimentus un apgūto spēj lietot. OECD PISA pētījumi liecinot, ka Latvija ir starp tām valstīm, kurās aug to skolēnu skaits, kuri savu nākotni vēlas saistīt ar dabaszinībām. „Tas rāda iepriekš veikto darbību pozitīvos ieguvumus: 10 gadu laikā ir uzlabojusies rezultāti 3. līmenī un ir mazāk skolēnu ar nepietiekamu sniegumu pamatzinātnībā, bet traģiska ir situācija 5. un 6. līmenī, skolēnu skaits tajos ir kritiski nepietiekams. Nebūs iespējams uzlabot šo rezultātu, strādājot tikai ar atsevišķiem skolēniem. Atslēga būs tajā, kā notiek process klasē stundā un kā mēs ieraugām tos bērnus, kuri var un spēj vairāk,” stāsta D. Namsone un ar piemēriem demonstrē, kādas pieejas ir iespējamās stundā, skaidrojot skolēniem jautājumu par ūdens cietību.

„Tā ir dilemma par mūsu uzskatiem un to, kā mēs katrs domājam, kā klasē vajadzētu rīkoties. Reformu mērķis ir tikt dziļāk konkrētajā fizikas un ķīmijas saturā, veidojot pamatzināšanu sistēmu, fokusējoties uz būtisko un galveno, nevis kaut ko iekalt. Patlaban tie uzdevumi, kurus skolotāji drīlē, gatavojoties eksāmeniem, mēra zema līmeņa domāšanu. Reformas vajadzīgas, lai mainītos arī vērtēšana un uzdevumos būtu jēga un dziļāka domāšana. Te mēs nonākam pie briesmīgā vārda „kompetence” jeb „lietpratība” – tas ir tas, ko mēra ar šo komplekso uzdevumu, kas iekļauj gan zināšanas, gan prasmes, gan vērtības, gan to, kā to protam vai neprotam lietot,” norāda D. Namsone. Runājot par ietekmi uz rezultātu – ko darīt un no kā ir atkarīgs skolēnu rezultāts klasē –, pasaulē lielākā autoritāte, kas to atklāj, viņasprāt, ir Džons Hatijss (John Hattie); viņa atziņa – galvenais ir skolotājs un mācīšana, tad seko skolēns, ģimene un skola.

Tiek pieminēts arī 2017. gada dabaszinātņu izglītības pētījumu atzinums, kas atklāj tās zināšanas,

kuras ķīmijas un fizikas skolotāju atšķir no vēstures skolotāja, un veidu, kā katru konkrēto tematu iemācīt konkrētā vecumā.

„Jautājums: kāpēc Latvijā nepastāv zinātņu nozare – dabaszinātņu izglītība? Pasaulē tas ir patstāvīgs zinātņu virziens kopš 1960. gada. Aktuāls ir jautājums par to, cik daudz studiju programmu skolotāju sagatavošanā ir balstītas uz to, ko īstenībā skolotājam vajag, tāpēc jauno studiju programmu izveidei būs nepieciešams laiks,” stāsta D. Namsone un piebilst, ka ir vajadzīgi jauni cilvēki, kas būs sagatavoti atbilstīgi jaunākajiem pasaules pētījumiem par to, ko darīt ir jāspēj skolotājiem.

Lielās idejas ir pasaules zinātnieku radīts konsenss

Tālāk tiek skaidrots, kā rodas saturs: ir mērķis, tad tiek formulētas lielās idejas, sasniedzamie rezultāti un tas, kā to novērtēt. „Lielās idejas ir koncepti, kas apraksta eksistējošo unikālo zināšanu jēgu un būtību. Desmit no tiem ir par to, kā notiek procesi dabā. Klātesošos kolēģus vēlos aicināt palīdzēt domāt, kā mēs varam latviešu izglītības telpā strādāt ar vārdu „matērija”, kas ir atslēgas vārds jebkurā angļiski runājošā izglītības sistēmā saturā; diemžēl mums, visiem klātesošajiem, galvā droši vien ir Ļeņina matērijas definīcija. Problēma ir tā, ka viela nav tas pats, kas matērija, tie ir dažādi jēdzieni. Padomju metodiskā skola fundamentāli atšķiras no Rietumu metodiskās skolas, tādēļ ir vajadzīga zinātnieku palīdzība. Mēs lielās idejas neesam izgudrojuši, tās ir zinātnieku konsenss – ilgu gadu darbs („Working with Big Ideas of Science Education”), ko 2015. gadā izdeva Zinātnes izglītības asociācija (*The Association for Science Education*) Vainas Hārlenas (Wynne Harlen) redakcijā,” stāsta D. Namsone un norāda, ka zinātnieki ir aprakstījuši arī to, kas ir mazās idejas, ko skolēni 3., 6. un 9. klasē atbilstīgā vecumā no zinātnes spēj apjēgt. „Nevaram izgudrot velosipēdu vai balstīties atsevišķu skolēnu pieredzē, ja pasaulē zinātņu akadēmijas ir izdevušas šādu izdevumu par to, kas konkrētajā vecumā būtu vai nebūtu mācāms. Nedomāju, ka mūsu skolēni ar kaut ko īpašu atšķiras no citu valstu skolēniem.”

Šajā izdevumā tehnoloģijas tiek norādītas kā jauna mācību satura joma un tiek akcentēts tāds domāšanas modelis, kā domā inženieris. Projekta pārstāve stāsta: „Tas ir jaunums arī mūsu veidotajā saturā, jo līdz šim sākumskolas mācību saturā inženierzinātņu elementu nav bijis; tagad 7.–9. klasē inženierzinības būs atsevišķs modulis. Pasaulē notiek dabaszinātņu izglītības pētījumi, kā mācīt sākumskolā un vidējā posmā, lai skolēns eksperimentējot saprastu, piemēram, kāpēc viens tornis, kas

salikts no klučiem, turas, bet otrs – krīt. Inženierzinātnes kā domāšanas veids, kā pieredzes iegūšana palīdz bērnam saprast, ko dara inženieris, tehnologs, jo – kā var zināt izvēlēties kādu no šīm profesijām, ja nav pamēģinājis neko tamlīdzīgu darīt? Mums atliek sekot kolēģu pieredzei ASV, Somijā, Austrālijā, Jaunzēlandē, kur to jau skolā māca.” [Ar Jaunzēlandes kolēģu pieredzi un atziņām par īstenoto izglītības reformu var iepazīties šeit: <https://www.nzcpr.com/education-in-need-of-reform/>. – Red. piebilde.]

D. Namsone skaidro, ka, piemēram, 3. klasē skolēniem ir jānodod iespēja ar tausti izprast dažādu materiālu īpašības un tās aprakstīt; 6. klasē – formulēt vārdiskas sakarības, un tad seko abstraktas lietas, jo, viņasprāt, tam trūkstot, tiktu pieļautas līdzšinējās kļūdas – 9. klasē skolēniem uzbrūk ar formulām, kas drīzāk ir algebra, nevis fizika, un, skolu beidzot, nerodas izpratne, par ko ir fizika. Starpdisciplināri ir svarīgi panākt, ka ķīmijas un fizikas stundās, runājot par atomu, domā vienu un to pašu.

“Profesionālās izglītības iestādēs ir paredzēts apgūt fiziku pamatlīmeni. Vai tādā veidā audzēkņiem netiks liegta iespēja turpināt studijas augstskolā?”

Speciāliste apgalvo, ka veiktie ilgtermiņa pētījumi ASV liecina, ka cilvēks savu lēmumu, vai dzīvēs gribēs būt zinātnieks vai šoferis, pieņem jau pamatskolā, tādēļ ir svarīgi, kā ir ielikts pamats 1.–9. klasē – vidusskolā tas jau ir novēloti.

Skaidrojot, kā attīstās vērtēšanas instrumenti, kas mēra domāšanas dziļumu, runāja piemin pētījumus Kembridžas un Stenforda universitātēs: „Tiek kalibrētas prasmes, kas skolēnam ir jāapgūst, veidojot dažādu līmeņu aprakstus. Skolēnu sniegums tiek mērīts salīdzinājumā pret to, cik tālu viņš atrodas pret vēlamu sniegumu, un tas ļauj daudz precīzāk noteikt un saskatīt nākamo soli – kas jāmacās tālāk, piemēram, Austrālijā katru gadu skolēni un viņu vecāki saņem aprakstus, kāds līmenis ir sasniegts un kas ir jādara, lai tiktu uz nākamā līmeņa. Tas ir arī mūsu projekta izaicinājums, un ceram, ka kopā ar kolēģiem no Kembridžas to izdosies pārvarēt.” D. Namsone norāda, ka patlaban tiek analizēta pašreizējo piemēru bāze un, uzdevumus pārveidojot, cer iegūt lielāku jēgu un labākus rezultātus, jo pie uzdevumiem tiek veidoti sarežģīti līmeņu apraksti.

Jautājumi un atbildes

Tālāk sekoja diskusijas dalībnieku jautājumi.

• Kā var izmērīt kognitīvo zināšanu dziļumu?

D. Namsone: „Patlaban tiek apgūta Lielbritānijas un Austrālijas kolēģu pieredze, kā to darīt.”

• Kāds zināšanu līmenis ir nepieciešams, lai attīstītos kompetence?

D. Namsone: „Atbilde rodama Stenforda Universitātes kolēģu publikācijā, ka cilvēkam domāt māca tāpat, kā māca lasīt. Man bija izdevība redzēt, kā to praktizē Skotijā kādā izmēģinājuma darbības būvdarā, bet citi projekta eksperti, būdami ASV konferencē par matemātisko izglītību, redzēja, kā Čikāgā bērni 1. klasē drukātiem burtiem raksta savu matemātikas domu – spriedumu, jo uzsvars iet uz domāšanas dziļumu, un ir jāiegaumē tikai dažas lietas, piemēram, atsevišķi simboli, lai ietaupītu laiku, bet pārējās ir blakus kā atgāde, kur ieskatīties.”

• Tātad ar kompetenci es mācos zināšanas.

D. Namsone: „Pareizi.”

• Jūs sākumā minējāt, ka uzsvars nav jāliek uz izcilniekiem, bet pieminētā Kembridža, Stenforda ir elitāras skolas. Latvijas problēma ir radīt inženieru kopu, kas varētu pacelt tautsaimniecību, bet kā varētu ne īpaši sekmīgus skolēnus sagatavot, lai viņi kļūtu par sekmīgiem inženieriem?

D. Namsone: „Pieminētajās universitātēs atzīti profesionāli veic savu valstu valdību finansētus projektus, lai attīstītu mācību saturu. Lai sekmētu vidusposma līmeņa paaugstināšanu Latvijā, pirmkārt, var mainīt to, ko vērtē pašreizējos eksāmenos; otrkārt, ir svarīgi, kā skolotāji ierauga katru bērnu klase.”

G. Catlaks: „Līdzšinējie rezultāti liecina, ka vairākums skolēnu prot atkārtot zināmas darbības zināmos apstākļos, bet nepietiekami strādājam, lai cilvēki spētu domāt un meklēt risinājumus nestandardta situācijās.”

• Vai pēc jaunā satura apguves jaunieši būs sagatavoti studijām augstskolā vai arī būs nepieciešami speciāli sagatavošanas kursi?

G. Catlaks: „Tāds ir mūsu mērķis, un ir svarīgi, cik labu saturu vidusskolas posmam izveidosim. Notiek sarunas ar augstskolu pārstāvjiem. Lielā mērā tas būs atkarīgs no skolotāju un skolu kapacitātes.”

• Mani samulsināja divi vārdi jūsu prezentācijā – matērija Visumā. Vai matērija Galaktikā atšķiras no tās Visumā?

D. Namsone: „Izmantojam pasaules zinātnieku konsensu. Projektā ir iesaistīti pāris akademiķu. Ceru, ka Mārcis Auziņš palīdzēs atrast formulējumus, kas visus apmierina.”

Dilemma par mūsu uzskatiem un to, kā mēs katrs domājam

Turpinājums no 11. lpp. ►

- Informācijas datubāzēs par inovācijām un to radītājiem nemaz nav sastopami briti, bet gan ķīnieši, korejieši; vai ir mēģinājumi analizēt arī Āzijas pieredzi?

D. N.: „Dabaszinātņu mērķis Ķīnā ir tieši tāds pats, un skolotāju profesionālajai pilnveidei izmantojam Japānas pieredzi, t. i., skolotāji savstarpēji vēro stundas u. tml., par to ir pieejams ļoti daudz literatūras.”

- Varbūt vajag nofilmēt labākos paraugus, kā vadīt stundas, lai skolotāji noskatās video un nebaidās?

D. N.: „Šādi video jau ir tapuši. Aicinām pie sevis uz Zeltu ielu, esam gatavi parādīt un diskutēt, bet skolotāju attieksme ir ļoti dažāda. Atšķirība ir vērojama pat vienā skolā: ir skolotāji, kas lietas dara ļoti prasmīgi, bet diemžēl ir arī otra galējība. Jādomā arī par atbalsta sistēmu, kā tiem, kas grib kaut ko darīt un mainīt, varam palīdzēt.”

- Vai projekta laikā jaunos mācību līdzekļus paspēs aprobēt praksē?

G. C.: „Aprobācija jau notiek un turpināsies pēctecīgi pa vecuma grupām. Vēidosim digitālo resursu krātuvi.”

D. N.: „Ir „Google”, un mācību grāmata vairs nevar būt informācijas avots, tādēļ ir diskusijas, kas vispār var būt mācību līdzeklis. Nav vajadzības taisīt vēl vienu Vikipēdiju. Jautājums ir par vērtībām un uzskatiem – ko katrs uzskatām par labāko bērnam, kā mācīt un vai kolēģi vēlas kaut ko mainīt.”

- Vienmēr ir bijušas dažādas un sekmīgas pieejas; vai nevēlaties visus nogludināt pēc viena parauga?

D. N.: „Projekts ir par dažādību, taču pasaulē ir aprakstīti veiksmīgākie veidi tieši dabaszinātnē: kā mācīt, kas dod rezultātu. Jautājums ir tāds, vai ir lietderīgi katram skolotājam pētīt šo pasaules pieredzi vai izgudrot savu velosipēdu. Kāpēc neļaujam šim zināšanām daudz plašāk ienākt valstī? Kāpēc Latvijā nav šādas zinātņu nozares?”

- Kāds ir jūsu skatījums uz Valdorfa skolām?

G. C.: „Latvijā tās neesmu apmeklējis, bet ideja, metodes un pieeja bērniem simpātizē. Tā ir daudz vairāk vērsta uz katra bērna individuālu attīstību, raugoties no viņa perspektīvas.”

- Visai divaini izklausījās apgalvojums, ka mācību grāmatas nebūs vajadzīgas; tad jau skolas nebūs vajadzīgas un visu varēs

atrast „Google”...

D. N.: „Neteicu, ka nebūs vajadzīgas, bet mainās to loma. Diskusija ir par to, kas patlaban ir mācību grāmata un kāda nāk klāt metodiskā apdare, kā notiek process. Tam ir jābūt grāmatai.”

- Radās šaubas, vai turpmāk mācības nebūs vairāk tāda relaksēta pačalošana – minējāt, ka nevajag mācīties formulas utt. Jau tagad, lasot studentu veidotos aprakstus, reizēm ir grūti izprast, ko jaunieši ar rakstīto ir domājis, bet ar formulu var definēt īsi un skaidri. Ar ko stundas fizikā un ķīmijā turpmāk atšķirsies no tagadējām?

D. N.: „Runa nav par to, ka nebūs formulu, bet – ko labāk darīt katrā vecumā. Būs starpdisciplināri uzdevumi, virzīti uz iedziļināšanos un uz jēgu, – lai skolēns stundās notiekošajā procesā ir spiests vairāk domāt, lai skolotājs mazāk stāv klases priekšā un mazāk stāsta.”

Pēcvārda vietā

Pēc diskusijas vērsos pie skolotājas L. Kovaļevskas, kura sākumā atzina, ka līdz šim jautājumu ir vairāk nekā atbilžu. Vai ir tapis skaidrāks, kā strādāt tālāk? Linda neslēpa neizpratni, jo dzirdētais, viņasprāt, visu vērtis vēl sarežģītāku.

“ Uzdevumi, kurus skolotāji drillē, gatavojoties eksāmeniem, mēra zema līmeņa domāšanu. Reformas vajadzīgas, lai būtu jēga un dziļāka domāšana.

Varu vien piekrist: no vienas puses, sabiedrība tiek mudināta neiespringt, jo visiem viss nav jāzina vienādā līmenī, bet no otras – ir noteikta atbildība skolotājiem stundas organizēt tā, lai pamanītu un atbalstītu talantus, kas spēs atbildēt uz PISA 5. un 6. līmeņa jautājumiem un turpināt studijas augstskolās.

G. Catlaks stāsta, ka sabiedriskajā apspriešanā bijuši nodoti vien satura un pieejas apraksti, bet paši eksperti jau pērn, augustā, apgalvoja, ka ir tapis izglītības dokuments – standarts jeb pamats par sasniedzamajiem rezultātiem – un pilotiskolas aprobācijai saņems programmas („Izglītība un Kultūra”, 2017. gada 31. augusts).

Uzdrošinos apgalvot, ka esmu

pietiekami kompetenta, lai secinātu, ka tā nebija diskusija, bet – izteikšos neliterāri – *fufelis*. Dzirdētais vēlreiz apliecināja: ja cilvēkiem trūkst zināšanu par kādu jautājumu, ja viņu rīcībā ir nepietiekama informācija, tad ir grūti diskutēt. G. Catlaks un D. Namsone lieliski nodemonstrēja, kā var manipulēt ar auditoriju. Arī ar sabiedrību, pieredzējušiem profesionāliem diskusijas nenotiek, bet ir izstrādāta metodika, diezgan augstprātīgs runas stils un maniere apgalvot, ka Latvijā ir jāienāk pārmaiņu aģentiem, kurus citkārt dēvē par superskolotājiem, kuri izpildīs kādā citā valstī izstrādātu scenāriju, noliedzot visu līdzšinējo pieredzi, ieskaitot izcilāko pedagogu paveikto. Ko skolā darīs bērni? Pēc iespējas mazāk centīsies kaut ko atcerēties, informāciju meklēs internetā, paļausies uz nelielajām zināšanām, lai eksperimentētu un domātu par domāšanu. Protams, būs arī citādas skolas, bet, visticamāk, tikai turīgu vecāku atvasēm.

D. Namsone akadēmiķiem retoriski jautāja, kāpēc Latvijā nav dabaszinību izglītības zinātņu nozares, bet nedzirdēju, ka kādam radās jautājums, kāpēc akli un bez ierunām jātic citās valstīs un kontinentos radītām idejām. ■

Pavasaris atnācis muzikāli bagātīgs

IK ILZE BRINKMANE

Festivāla „Latvijas jaunās mūzikas dienas 2018” laikā Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zālē 8. martā izskanēja instrumentālās kameramūzikas koncerts „Autors. Skaņa. Perspektīva. Volume I”, kurā klausītāji dzirdēja arī pirmsatkaņojumus. Koncertu ierakstīja „Latvijas radio 3 KLASIKA”, un, iespējams, kādam var rasties interese uzmeklēt ierakstu vai arī uzzināt vairāk par dažādu paaudžu Latvijas komponistiem.

Rakstīt par mūziku, tāpat kā jebkuru mākslas veidu, nav viegls uzdevums, jo mākslā mēs meklējam savas dvēseles atspulgu. Mūzikas skaņas ir īpaša dvēseles valoda, tādēļ varam vien mēģināt izprast, ko komponists ir vēlējis pateikt. Koncertu atraktīvi un asprātīgi vadīja pianiste **Agnese Egliņa**, kura pavēstīja, ka izpildītāji izmanto iespēju sazināties ar komponistiem, lai pārliecinātos, vai vēstījumu izprot līdzīgi. Izrādās, ne vienmēr visu var pateikt vārdiem, tad atliek uzticēties partitūrai un savai

spējai aiz notīm saskatīt komponista nodomus un stāsta saturu.

Komponists **Jēkabs Jančevskis** (1992) ir radījis „Tumultus”. Nosaukums ir jātulko no latīņu valodas un nozīmē ‘kņada jeb troksnis’. Lai muzikāli atainotu klaustrofobijas izraisītas panikas lēkmes, Jēkabs ir izmantojis tādu instrumentu kā klavieres, vijole un klarnete skaņas, un tās mēģināja iedzīvināt A. Egliņa (klavieres), **Liene Neija-Kalniņa** (vijole) un **Jānis Tretjuks** (klarnete).

Koncerta programmas veidotāji atklāja dažādu komponistu portretus, kā arī centās līdzsvarot viņu un klausītāju emociju gammu. Pēc nedaudz nervozi drudžainajām skaņām seko rimta un apcerīga komponistes **Vinetas Līces** (1955) „Pastorāle”, kas ļauj fantāzijai klejot Latvijas lauku tālēs. Autore iedvesmu guvusi Alūksnes pusē. Gara acīm aizslīd Vidzemes ainavas, debesīs – mākoņi un putni, lauki un koku siluēti... Sākotnējā versijā pastorāle mežragam un simfoniskajam orķestrim tapusi kā veltījums viņas vectēvam Jānim Kambaram – simfoniskā orķes-

tra mežradzniekam, bet 8. marta vakarā ir kameramūzikas pirmsatkaņojums – mežragam (**Artūrs Šults**), obojai (**Jana Zeļenska**) un klavierēm (A. Egliņa). Komponiste šajā skaņdarbā lieliski atklāj, ka harmonija un līdzsvars dzīvē ir jāmeklē dabā.

Nojaust komponista **Viļņa Šmidberga** (1944) ne tik mierīgo temperamentu palīdz čellista **Ivara Bezprozvanova** un pianistes A. Egliņas atskaņotā „Impulsija”.

Klausītāji jau sāka gatavoties kaut kam neparastākam, kad klarnetists J. Tretjuks uz statīviem izklāja vairākus metrus garu nošu partitūru. Komponiste **Marina Gribinčika** (1966) ienes humora dzirksti, jo uz pasauli ir raudzījusies klauna acīm. Jānis izpelnījās skaļus publikas aplausus, jo meistarīgi atklāja arī savas aktiera dotības – saspēlē gan ar klarneti, gan publiku.

Komponiste **Dzintra Kurme-Gedroica** (1968) ar savu kompozīciju „Alborada” klausītājiem ļāva neatslābt un jau uzkurināto enerģiju pārnest uz iedomātu strauju deju rīta agrumā, jo

skaņdarba nosaukums tulkojumā ir „Rīta serenāde”. Visticamāk, komponisti ir iedvesmojusi kāda no dienviņu zemēm, kur spīd koša saule, un šo pārliecību apliecināja vijolnieces, klarnetista un pianistes temperamentīgā spēle.

Bija iespēja dzirdēt arī šāgada Lielās mūzikas balvas kategorijā „Par mūža ieguldījumu” ieguvēja **Romualda Kalsona** (1936) „Trīs grafiskas muzikālas vīzijas”, kuras izjusti solo atskaņoja klarnetists J. Tretjuks. Lai gan nosaukumā minēts mākslas žanrs – grafika, mūzika ik pa mirklīm uzbūra latviešu tautasdziesmu skaistās krāsas.

Vēl no jaunākās paaudzes komponistiem koncertā skanēja **Renātes Stivriņas** (1985) „Composition 10” („Desmitā kompozīcija”). Visticamāk, šajā dzīves periodā viņa saista abstraktā māksla, jo mūziķe ir atzinusi, ka iespaidojusies no Vasilija Kandinska (*Василий Кандинский*) un mēģinājusi radīt muzikālu abstrakciju. Savā versijā to attēloja arī mūziķi: J. Zeļenska (oboja), J. Tretjuks (klarnete), A. Šults

(mežrags), L. Neija-Kalniņa (vijole) un A. Egliņa (klavieres).

Kā interesanta – kaut man mazāk dzirdēta – personība atklājās komponists **Juris Ābols** (1950). I. Bezprozvanova interpretācijā izskanēja viņa sonāte čellam solo. Informācija liecina, ka tā tapusi neilgi pēc Ādolfu Skultes kompozīcijas klases absolvēšanas. Atliek noklausīties vēl kādu jaunāku kompozīciju, lai salīdzinātu, vai un kā ir mainījušies komponista izteiksmes līdzekļi un pasaules uztvere.

Komponiste **Indra Riše** (1961) neslēpj, ka iedvesmu ir guvusi dabā, proti, vērojot putnus un klausoties viņu balsīs – skaņdarba nosaukums ir „Putnatorija. No ausmas līdz gaismai”. Klausītāji var mēģināt atšifrēt kādu putnu, bet var arī ļauties skaņu vibrācijām, ko no stīgu instrumentiem izvilināja L. Neija-Kalniņa, I. Bezprozvanova un A. Egliņa.

Pavasaris ir atnācis muzikāli bagātīgs, un atliek aicināt nepalaist garām vēl citas interesantas satikšanās ar spilgtām personībām mūzikā. ■

Skola nekad nav gatava

IK SANITA DĀBOLIŅA

Lauma Priekule, tiekoties ar interesentiem pirms Vidzemes Retritu centra un biedrības „Sirds ceļš” 10. un 11. martā plānotā foruma par alternatīvām mācību iespējām bērniem, kā arī uzstājoties forumā, atzīst, ka par Ščetiņina skolu interese ir visā pasaulē. Daudz kur Rietumu kultūrā skolās situācija ir līdzīga: sākotnēji bērni grib mācīties, no 1. līdz 4. klasei ir novērojama interese leļupslīde, līdz pēc 4. klases skolēni vairs negrib skolu un nemil mācīties. Arī atceroties savu izglītības ceļu, Lauma stāsta, kā vidusskolā septiņus mēnešus vienkārši atsēdēja un tad divos mēnešos nokārtoja visus vajadzīgos pārbaudījumus, lai saņemtu atzīmes, bet augstskola sagādāja vilšanos, jo tur nerunāja par būtisko. Par savu pieredzi Ščetiņina skolā L. Priekule labprāt stāsta visur, kurp vien viņu aicina, – Latvijas skolās, Zviedrijā utt. Dzinulis tam ir vēlēšanās parādīt citiem, ka var būt arī citādāk. Vajadzību mainīt pašreizējo situāciju apstiprina arī tikšanās dalībnieces: Marina, kura meklē skolu savam dēlam un baidās kļūdīties; Liene, kuru skolas laikā izmisīgi pavadīja doma, ka par kaut ko ir jāklūst, tāpēc tika mainītas skolas, lai atrastu savu; Inta, kura, Amerikā 20 gadu laikā ieguvusi vērtīgu pieredzi un atgrieziesies Latvijā, ir izsapņoju-

si savu skolu; Santa, kura atzīst, ka ir sistēmas cilvēks un grib šo sistēmu padarīt labāku, un Inta, kura uzskata, ka visas alternatīvas ir labākas par pašreizējo sistēmu, bet paies vēl 20–30 gadu, iekams notiks visaptverošas izmaiņas. Forums apliecināja, ka vecāki ne tikai sapņo, bet ir gatavi darboties, tāpēc kopā ar Laumu 21. un 22. aprīlī tiks rīkots bērnu forums, kā arī sāks metožu izmēģinājuma darbība.

Pirmo reizi uz Ščetiņina skolu Lauma aizbrauca 20 gadu vecumā – paskatīties, vai sapņiem var ticēt. Tur viņa mācījās kopā ar 14–16 gadus veciem pusaudžiem. Nākamās trīs reizes viņa apmeklēja skolu jau kā skolotāja – lai apgūtu mācību metodoloģiju un tādu skolu varētu izveidot Latvijā, strādāja tur par praktikanti, arī mācot latviešu valodu.

Vai izredzētie?

Lai iestātos skolā, skolēns kārto iestājpārbaudījumus. Skolā vasaras vidū piesaķas 200–500 bērnu uz 15–25 vietām. Par skolu nākamie skolēni uzzina no paziņām, kas tur mācījušies, no grāmatām sērijā „Skanošais ciedrs”, citus atved vecāki, taču pieteikšanās skolā ir paša bērna vai pusaudža apzināta izvēle: pašam ir jābrauc uz skolu, jāpiesakās, jāpiedalās iestājek sāmenā. Skolā uzņem audzēkņus no visas pasaules, ir bijuši skolēni no Ķīnas, ASV, Kanādas, Austrā-

FOTO: no Ščetiņina skolas arhīva

Skolas dibinātājs un vadītājs Mihails Ščetiņins.

lijas, Vācijas u. c. valstīm. Īpaši daudz audzēkņu ir no Krievijas, Ukrainas, Kazahstānas. Patlaban skolā ir nosacījums – lai uzsāktu skolas gaitas, bērniem vajadzētu zināt krievu valodu vismaz sarunvalodas līmenī.

Pirmajā iestājek sāmenā dienā pretendenti parāda krievu valodas un matemātikas zināšanas. Pašlaik matemātikas darbs tiek pārbaudīts rakstiskā formā, bet agrāk skolēni, kas gribēja iestāties skolā, gāja uz pieņemšanu pie skolas direktora un matemātikas uzdevumus rēķināja galvā, nosaucot atbildes mutiski. Otrajā dienā – horeogrāfija un sports. Kustību priekšmetiem Ščetiņina skolā ir svarīga loma. Uzņemšanas procesā tiek vērtētas zināšanas, kustību prasmes, iesaistīšanās kopīgajā darbā, sadarbība ar citiem skolēniem, iekļaušanās grupā, darbs ar informāciju un katra īpašības – cik viņš ir patiess, atklāts, drošs, patstāvīgs, apķērīgs. Pēc pirmajām divām uzņemšanas dienām sākas intensīvs mācību process, kurā katram jaunajam skolēnam ir piesaistīts palīgs – viens no vecākajiem skolēniem. Pirmo divu nedēļu laikā tiek vērota, kā skolēns iejūtas skolas mācību procesā. Dažkārt bērniem ir grūti iejusties skolas ritmā, daži bērni skumst pēc mājām un ģimenes, tad viņi drīkst doties mājās jebkurā brīdī šo divu nedēļu laikā un dažkārt arī vēlāk.

Lauma skolā iestājpārbaudījumu laikā satikusi puisi, kurš viens pats braucis iestāties četrus gadus pēc kārtas. Viņa atbilde uz jautājumu „Kāpēc tu gribi iestāties šajā skolā?” bija šāda: „Abi mani vecāki ir alkoholiķi, un, ja es netikšu mācīties šeit, man nav nākotnes. Tur, kur es esmu pašlaik, mājās, es nebūšu nekas.” Viņam tobrīd bija 16 gadu, un tas bija pēdējais gads, kad viņš varēja iestāties skolā. Viņu uzņēma.

Daudzi argumentē, ka šajā skolā mācās tikai atlasīti bērni, taču vienlaikus daudzi skolēni, kas ierodas skolā, ir demotivēti un nemācās parastajās valsts skolās. Toties, ierodoties Ščetiņina skolā, viņi atrod sevi motivāciju, gribaspēku un aktīvi iesaistās mācību darbā. Tas rada iespaidu, ka pati skola ar savu īpašo noskaņojumu un piedāvātajām iespējām bērnos

FOTO: no Ščetiņina skolas arhīva

Bērni visbiežāk mācās nelielās grupās, palīdzot viens otram.

“Pirmais līmenis ir zināt pašam, nākamais – mācēt izskaidrot šīs zināšanas otram, vēl nākamais līmenis – mācēt iemācīt šīs zināšanas skolēnu grupai. Strādājot pāros un grupās, skolēni pastāvīgi attīsta savas sadarbības un līderības prasmes.

rada motivāciju un padara viņus mazliet īpašākus.

Skolēni, kas dzīvo dzīvu dzīvi

Ščetiņina skolā uzņem 12–16 gadus vecus bērnus, īpašos gadījumos – arī 10 un 11 gadus vecus. Pašlaik skolu veido trīs puīšu un trīs meiteņu mājas. Grupu veido 6–8 dažāda vecuma puīši vai meitenes – grupa dzīvo vienā istabā, kopā mācās un kopā dodas darbos. Katrai grupai ir vadītājs – kāds vecāks skolēns vai skolotājs. Vidusskolu skolēni pabeidz 14–17 gadu vecumā (tas ir atkarīgs arī no iestāšanās vecuma). Daļa skolēnu pēc vidusskolas beigšanas paliek skolā. Mācoties augstskolā neklātienē, viņi turpina darboties skolā un piedalās mācību procesā kā skolotāji. Mācības skolā notiek visu gadu sešas dienas nedēļā – skolas dzīves process ir nepārtraukts. Vecāki bērnus regulāri var apciemot, un reizi vai vairākas reizes gadā bērni dodas uz mājām mācību pārtraukumos (tie ir līdz vienu mēnesi gari), brīvi izvēloties piemērotāko laiku.

Skolēni Ščetiņina skolā apgūst valsti noteikto 11. klašu vidusskolas programmu (pamatskola un vidusskola), daudzi mācību priekšmeti tiek apgūti padziļināti (īpaši ķīmija, bioloģija, dabaszinātnes). Samērā bieži skolēni vienā mācību gadā apgūst divu mā-

cību gadu vielu. Mācības tik raiti virzās uz priekšu, jo skolēni tiek aktīvi iesaistīti mācību darbā, viņi skaidro mācību vielu viens otram, daudz strādā pāros un grupās. Pirmais līmenis ir zināt pašam, nākamais – mācēt izskaidrot šīs zināšanas otram, vēl nākamais līmenis – mācēt iemācīt šīs zināšanas skolēnu grupai. Strādājot pāros un grupās, skolēni pastāvīgi attīsta savas sadarbības un līderības prasmes.

Bet mācības skolā nav visa dzīve. Tieši tikpat daudz laika, cik tiek veltīts akadēmisko mācību priekšmetu apguvei, tiek paredzēts kustību un mākslas priekšmetu apguvei. Dejas stundu sarakstā visiem ir katru dienu, arī mūzikas vai mākslas priekšmets. Skolēni apgūst dažādu amatu prasmes, kas ne vienmēr ir daļa no mācību stundām: skolēni paši pieaugušo vadībā ceļ jaunās skolas ēkas, liek jumtu, veido kanalizāciju un jaunajās ēkās apglezno grīdas un sienas, grebj koka dekoros, glezno mākslas darbus, kas pēc tam grezno skolas sienas, iekārto teritoriju, veido celiņus un rok dobes, izplāno un stāda apstādījumus, rudenī grābj lapas. Skolēni savas dežūras dienā gatavo pārējiem ēst un saķārto virtuvi, šūšanas stundās šuj skolas pārdes un deju kolektīvu tērpus, turklāt paši uzkopj savas dzīvojamās telpas un uztur kārtību mācību klasēs. Daži skolēni kopj bites. Puīši apsargā skolas teritoriju un no rītiem rūdās – pel-das avotiņā. Arī skolas administrācijā ir pārstāvēti gan skolotāji, gan vecākie skolēni, tādēļ uz tālruna zvaniem mēdz atbildēt bērni. Sestdienas bieži vien ir dienas, kas tiek veltītas skolas teritorijas saķārtošanai. Pašlaik Ščetiņina skolā gatavojas būvēt pirti pašu priekam un praktiskai izmantošanai.

Šādā skolas dzīves ritmā katrs var atrast savu vietu: kāds ir izcils mācībās, kāds cits brīnišķīgi zīmē, kāds labi dejo un var palīdzēt citiem paskaidrot deju soļus, bet vēl kāds ir uzticams atbildīgais būvdarbs.

Pēc pamatskolas eksāmeniem ir pieejami arī izvēles priekšmeti, piemēram, sadarbībā ar arodskolu skolēni divu gadu laikā var apgūt pavāra profesiju paralēli mācībām skolā. ■

MIHAILA ŠČETIŅINA SKOLA

◆ Pirms 30 gadiem M. Ščetiņins kopā ar saviem audzēkņiem izveidoja skolu – internātlīceju kompleksai bērnu un jauniešu personības veidošanai, jo negribēja strādāt kā visi, nevēlējās balstīt formālo skolas modeli. (M. Ščetiņins jau iepriekš meklēja citādu pieeju mācību procesam, jo nespēja pieņemt nesekmīgos kā neatņemamu sistēmas daļu, uzskatot, ka nesekmīgi ir nevis bērni, bet pedagoģija, kas nav pietiekami kvalitatīva.) Tā ir valsts skola, tiek uzturēta no Krievijas budžeta, tajā mācās 80–105 bērni un jaunieši. Skola atrodas Krasnodaras apgabalā, Tekosā. Par skolu ir uzņemtas vairākas filmas, tā ir pieminēta Vladimira Megrē grāmatās par Anastasiju („Skanošais ciedrs”). Skolas absolventi vienā no Krievijas ekociematiem, vadot ciemata skolu, strādā ar M. Ščetiņina metodēm, taču otras šādas skolas nav.

◆ L. Priekule: „M. Ščetiņins ir Krievijas akadēmiķis, kurš ir radījis fundamentāli citu pieeju mācību procesam, skolas veidošanā un mācību procesā sadarbojoties ar bērniem. Sākotnējais darbs balstīts uz vairākiem pētījumiem, un jaunā pieeja pakāpeniski pārbaudīta pedagoģiskajā praksē. Pašreizējā skola veidojas ciešā sadarbībā ar katru bērnu, kas tajā mācās. Bērni mācās jauktā vecuma grupās, neveidojot ierastās klases (zina, kurā klasē mācās, bet šis dalījums ir nosacīts). Tā kā katrs apgūst dažādas mācību tēmas savā tempā, tas pats skolēns var būt apguvis krievu valodu 8. klases līmenī, bet fizikā un ķīmijā darboties 11. klases līmenī. Pedagoģi pārsvarā ir kvalificēti pasniegt vairākus mācību priekšmetus, ieguvuši vairākus bakalaura un nereti arī maģistra grādus dažādās specialitātēs, ieskaitot pedagoģiju. Gandrīz visi pedagoģi ir šīs skolas absolventi, tādējādi izprot skolā izmantoto metodoloģiju. Lielu daļu mācību darba virza paši bērni, kas māca viens otru. Katrs cilvēks šajā skolā kļūst reizē par skolēnu un skolotāju. Klašu un kopīgo ēku iekārtojums vairāk atgādina lielas, kopīgas mājas nekā ierasti auksto, vēso, bezpersonisko skolu vidi. Skolas darbu organizē tēls, bet tēlus rada pats M. Ščetiņins ar skolēniem. Šajā skolā mācās domāt ar sirdi, izlemt ar prātu, celt un veidot ar savām rokām visu dzīvi.”

Garamantu mantojums

IK BAIBA ŠTEINA

Deju skolotāja
Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Raksta virsraksts iznācis tāds kalambūrisks – un tomēr tas precīzi atbilst turpmāk rakstītajam. Tieši garamantas, t. i., garīgās vērtības, līdztekus grāmatām, bukletiem un citiem suvenīrtipa sīkumiņiem bija galvenais, ko ieguva tie vairāk nekā 1,5 tūkstoši skolasbērnu, kuri 5. martā pulcējās krāšņi atjaunotajā VEF kultūras pilī. Šāda iespēja pēc tautas deju ansambļa „Zelta sietiņš” un VEF kultūras pils vadības uzicinājuma tika dota Rīgas 64. un Teikas vidusskolai. Patiesībā tā bija laimīga un neparasti veiksmīga sagatavošanās, ka jau pagājušajā gadā tika izveidota un ar Eiropas Komisijas (EK) Latvijā atbalstu četros koncertos Cēsīs, Rēzeknē, Daugavpilī un Rīgā parādīta Eiropas Savienības (ES)

tautu deju un dziesmu programma. Un raugi – 2018. gads ir izsludināts par Eiropas kultūras mantojuma gadu. Ko tas nozīmē? EK pārstāvniecība Latvijā sniedz šādu skaidrojumu: „Šā gada mērķis ir mudināt cilvēkus atklāt un iepazīt Eiropas kultūras mantojumu un stiprināt izjūtu, ka esam piederīgi kopīgai Eiropas ģimenei. Tā ir vērtība, kas saņemta no pagātnes, tā pieder ne tikai mums, bet arī nākotnes sabiedrībai. Mēs vēstījumu nākamajām paaudzēm par savu laiku nododam ar kultūras mantojuma starpniecību.”

Ko ieguva skolēni, iepazīstoties ar 28 valstu tautu uzkrātajām tautas mākslas, folkloras pērlēm?

Rīgas skolēnu atziņas

Beāte Kūlite (4.c klase): „Izrādās, Eiropā ir vairāk valstu, nekā es domāju. Gandrīz visām ir atšķirīgi tērpi, īpaši patik latviešu tautastērpi. Atmiņā palika

deja ar koka tupelēm.”

Kitija Hmeļevska (3.a klase): „Izrādās, no balkona visu var labāk redzēt. Patika, ka beigās visas tautas sanāca kopā uz skatuves un māja ar karodziņiem. Uzzināju, ka Rumānijā ir daudz čūsku.”

Rihards Keihs (3.b klase): „Katram dejotājam bija pie karoģa pieskaņots tērps.”

Laura Bergmane (3.b klase): „Patika, kā dziedāja „Momo”. Dzirdēju, kā skan sasveicināšanās katrā Eiropas valodā.”

Katrina Pļaviņa (3.b klase): „Patika koncerta vadītāji Anna un Kaspars un tas, ka katra valsts iznāca laukā ar savu karodziņu. Atcerējos, ka mamma kādreiz dejojusi Smiltenes „Ieviņā”. Lūk, arī tas jau pieder pie ģimenes pārmantojuma! Kāds lepnums skan vārdos „mana mamma dejoja”!

Jau dziļāku un pārdomātāku notikuma analīzi sniedz Rīgas Teikas vidusskolas 11. klases au-

Publicitātes foto

Pirms koncerta skolēniem bija iespēja uzzināt par Eiropas eksāmenu, kas notiks 9. maijā un kura sauklis šogad ir „Grāb miljonu!”, kur miljons ir zināšanas, sajūtas, mirkli, idejas, domas par sevi, Latviju un Eiropu. Skolēni raksta savas domas, atbild uz jautājumiem par ES.

dzēknis **Rūdis Vilsons**, kas brīvajā laikā nodarbojas ar tautas un laikmetīgajām dejām un arī savu nākotni vēlas saistīt ar dejas mākslu: „Man pirmskoncerta un starpbrīža aktivitātes vairāk kalpoja kā izklaidējošs pasākums pirms paša koncerta, deva nelielu ieskatu tā tēmā un palīdzēja izprast tā mērķi – iepazīstināt skatītāju ar ES un tās kultūras vērtībām. Visvairāk šīs aktivitātes novērtēja un bija saistošas sākumskolas bērniem – tās, manuprāt, veiksmīgi, vieglā gaisotnē spēja radīt interesi iepazīt Eiropu tuvāk. Koncerts man atstāja pozitīvu iespaidu, un es pats kā dejotājs ļoti novērtēju tieši sava vecuma grupas izpildītās horeogrāfijas, kuras labprāt vēlētos dejot arī pats. Biju patīkami pārsteigts un iepriecināts, ka dejotāji bija tērpušies atbilstīgos katras valsts tautastērpos, kas padarīja katru priekšnesumu autentiskāku. Koncerts radīja tādu kā eiropisku izjūtu un palīdzēja veidot lielāku iespaidu par Eiropas kultūras telpu, atgādināja, cik ļoti dažāda ir Eiropa un ka mēs esam lai gan maza, bet ļoti svarīga daļa no tās. Bija interesanti novērot un salīdzināt, kādas līdzības un atšķirības ir latviešu dejām ar cit-tautu folkloru.”

Latvijas bērni izdejo un izdzied Eiropu

Plašāk par koncertu „Latvijas bērni izdejo un izdzied Eiropu” stāstījām rakstā „Daudzu tautību bērni” jau pērn („Izglītība un Kultūra”, 09.03.2017., Nr. 5). Šogad to noskatīties vēl būs iespējams martā Limbažos, Talsos, Jelgavā un maijā, Eiropas dienas priekšvakarā, Viesītē un Rīgā. Ja pieskaita vēl „Re:TV” Rēzeknes „Gorā” ierakstītā raidījuma vairākkārtējus atkārtojumus, varētu lēst, ka zinošāki par Eiropas tautu kultūru un emocionāli bagātinātāki būs kļuvuši vismaz 10 000 Latvijas iedzīvotāju. EK ziņojumā ir teikts: „Kultūras mantojums ir gan materiāls, gan nemateriāls. Līdztekus skaistajām ainavām un arhitektūras

“ Kultūras mantojums ir gan materiāls, gan nemateriāls. Līdztekus skaistajām ainavām un arhitektūras pērlēm Latvija lepojas arī ar bagātīgu dziesmu un deju krājumu, senām kultūras tradīcijām, kas bagātina mūsu ikdienu un krāšņo svētku reizes.

pērlēm Latvija lepojas arī ar bagātīgu dziesmu un deju krājumu, senām kultūras tradīcijām, kas bagātina mūsu ikdienu un krāšņo svētku reizes. Mēs pasaules kartē izmēra ziņā esam samērā maza valsts, taču mūsu kultūras mantojums ierindo mūs starp pasaules lielvalstīm.” Viņi aicina 2018. gada laikā apmeklēt kādu no Eiropas kultūras mantojuma veltītajiem pasākumiem vai viesoties kādā no kultūras mantojuma objektiem, kā arī pieteikt savus kultūras mantojuma veltītos notikumus www.mantojums2018.lv.

Un mēs, pasākuma un koncerta rīkotāji, jutamies gandarīti un lepnī, skolēnu atziņu un domu lapīnās lasot: „Kaut arī Latvija ir maza valsts, tā tik un tā ir neatņemama Eiropas daļa” (**Elina Ezer-niece**); „Es vēlos, lai Latvija būtu skaista pērle Eiropā” (**Rūta Ar-mane**); „Latvija ir ļoti mīļa vieta, kur nav karu, kur nav naida un protestu” (**Oto Bēcis**). Īpaši mīli un pārliecinoši skan **Elizabetes Stašenas** rakstītais: „Labākais brīdis Eiropā, Latvijā bija, kad es piedzimu, jo nav uz pasaules labākas vietas, kur piedzimt, kā Latvija.” Arī **Gustava Renča** atziņa: „Latvijas daba man prātu jauca, jo tā ir tik tīra un dabiska kā es. Es esmu Latvija.” ■

2018

EIROPAS KULTŪRAS MANTOJUMA GADS

#EuropeForCulture

Tuvojoties Eiropas dienai

Latvijas bērni izdejo un izdzied Eiropu

Ceļojums pa 28 Eiropas valstīm

TDA ZELTA SIETIŅŠ
vadītāja Baiba Šteina

Vokālais ansamblis MOMO
vadītāja Dagnija Kravale

Koncertu vada Anna Šteina un Kaspars Ozoliņš

Koncerta režisore Dita Torstere

POLIJA, IRIJA, AUSTRIJA, ANGLIJA, MALTA, LIEUVA, UNGARIJA, ZVIEDRIJA, VĀCIJA, DĀNIJA, ČEHIJA, IGAUNIJA, SOMIJA, LUKSEMBURGA, FRANCIJA, NĪDERLANDE, GRIEKIJA, RUMĀNIJA, ITĀLIJA, SPĀNIJA, SLOVĒNIJA, NORVIEIJA, PORTUGĀLE, SLOVAKIJA, BULGĀRIJA, KIPRA

Rīga, 5. martā 11:00, 14:00
VEF kultūras pils

Rīga, 8. maijā 11:00, 14:00
VEF kultūras pils

Limbaži, 22. martā 13:00
Limbažu kultūras nams

Talsi, 24. martā 14:00
Talsu tautas nams

Jelgava, 28. martā 18:00
Jelgavas kultūras nams

Viesīte, 03. maijā 14:00
Viesītes kultūras pils

Rīko:

Atbalsta:

KURSI, SEMINĀRI,
LEKCIJAS**22. martā**

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 9.30–12.30 notiks nodarbība par valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datubāzes izmantošanu izglītības iestādēs darba organizācijā pirmskolu vadītājiem, vietniekiem, lietvežiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 14.00–18.30 notiks nodarbība par dinamiskās matemātikas programmas „GeoGebra” izmantošanu matemātikas stundās matemātikas jomas pedagogiem.

RIIMC Kaņiera ielā 15 Rīgā plkst. 15.00–18.00 notiks kursi „Īsu literāru formu izmantošana runātprasmes attīstīšanai krievu valodas (svešvalodas) stundās” krievu valodas (svešvalodas) skolotājiem.

23. martā

Informācijas tehnoloģiju centrā Brīvības ielā 49 Rīgā (10. stāvā) plkst. 9.00–14.30 notiks RIIMC organizēta nodarbība par sistēmu „KAVIS” un „RDLIS” izmantošanu darba organizācijā izglītības iestāžu vadītājiem, vietniekiem, lietvežiem (bez priekšzināšanām).

Jelgavas 1. internātpamatskolas–attīstības centrā Institutā ielā 4 notiks seminārs vispārizglītojošo skolu atbalsta personāla speciālistiem.

26. martā

Rīgas domes lielajā zālē Rāts-

laukumā 1 plkst. 13.00–15.00 notiks seminārs „Personas datu aizsardzība un tās aktualitātes. Kā sagatavoties jaunajai datu aizsardzības regulai izglītības iestādēs strādājošajiem” Rīgas skolu direktoriem.

Ziemeļvalstu ģimnāzijā P. Lejiņa ielā 12 Rīgā plkst. 15.30–18.30 notiks RIIMC organizēta metodiskā darbnīca „Mani pieredzes stāsti: izmantoju un iesaku citiem” 5. un 6. klases dabaszinību skolotājiem.

28. martā

Rīgas Klasiskajā ģimnāzijā Purvciema ielā 38 plkst. 15.00 notiks RIIMC organizēta metodiskā pēcpusdienas „Caurviju prasmes – domāšana un radošums – attīstīšana latviešu kā otrās valodas un literatūras stundās” latviešu kā otrās valodas un literatūras 7.–12. klases skolotājiem.

29. martā

Rīgas domes lielajā zālē Rātslaukumā 1 plkst. 10.00–12.00 notiks seminārs „Personas datu aizsardzība un tās aktualitātes. Kā sagatavoties jaunajai datu aizsardzības regulai izglītības iestādēs strādājošajiem” Rīgas pirmskolu vadītājiem.

OLIMPIĀDE

24. martā

Rīgas 6. vidusskolā A. Čaka ielā 102 plkst. 10.00 sāksies 7. mūzikas olimpiāde 5.–12. klases skolēniem.

KONKURSI, SKATES

22. martā

Līvānu kultūras centrā Rīgas ielā 105 notiks 19. valsts turnīra „Teātra sports” reģionālā skate.

23. martā

Iecavas kultūras namā notiks tradicionālās dziedāšanas konkursa „Dziesmu dzied, kāda bija” pusfināls Zemgalē.

Valmieras Viestura vidusskolas skolēnu skatuves runas konkurss Vidzemē.

Ogres novada kultūras centrā Brīvības ielā 15 notiks mūsdienu deju radošais konkurss Vidzemē.

BJC „Vaduguns” Liepājā notiks stāstnieku konkursa „Anekdodu virpulis” pusfināls Lejaskurzes novadā.

24. martā

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē Imantas 7. līnijā 1 notiks Latvijas izglītības iestāžu vokāli instrumentālo ansambļu, instrumentālo kolektīvu festivālkonkursa „No baroka līdz rokam” finālkonkurss (popgrupas, džeza ansambļi, vokāli instrumentālie ansambļi).

27. martā

BJC „Vaduguns” Liepājā notiks skolēnu skatuves runas konkurss Kurzēmē.

Zasas tautas namā notiks Sēlijas novada bērnu un jauniešu folkloras kopu sarīkojums.

DAILES TEĀTRIS

Atzīšanās

JUSTĪNE KĻAVA

Spēle 1 daļā

PIRMIZRĀDE

2018. gada 22. martā

LOMĀS

Ģirts Ķesteris, Lilita Ozoliņa,
Juris Bartkevičs, Artūrs Dīcis,
Aija Dzērve

REŽISORS

Dmitrijs Petrenko

**SCENOGRĀFE UN
KOSTĪMU MĀKSLINIECE**

Sintija Jēkabsons

GAISMU MĀKSLINIEKS

Rihards Sokolovs

HOREOGRĀFS

Modris Opelts

Informācija pa tālr. 67294444 Kases darba laiks: 10.00–19.00; S., Sv. 11.00–18.00
www.dailesteatris.lv

LIELDIENU PASĀKUMI RĪGĀ

30. MARTĀ

12.00

Mazajā ģildē *
Garīgās mūzikas koncerts "Mirkļis pirms..."

Vokālais ansamblis
"Putnu dārzs",
koklētāju ansamblis
"Teiksma"

15.00

Sv. Pētera baznīcā
Koncerts "Lūgšana Lielajā Piektdienā. Bahs un Zemītis"
Ielūgumi no 27. marta
Rīgas Sv. Pētera baznīcā

19.00

Rīgas Jaunajā
Sv. Ģertrūdes baznīcā *
Johans Sebastians Bahs. Jāņa pasija
Rīgas kamerkoris "Ave Sol",
Vidzemes kamerorķestris,
solisti. Dirģents
Andris Veismanis

31. MARTĀ

19.00

Rīgas Sv. Jāņa baznīcā
Lielās Piektdienas koncerts.
V. A. Mocarts. Rekviēms
Orķestris "Rīga", kori
"Maska" un "Pa Saulei",
solisti. Dirģents
Jānis Ozols.
Biļetes "Biļešu
paradīzes" kasēs

No 30. marta

līdz 2. aprīlim
Kinoteātrī "K. Suns",
Elizabetes ielā 83/85
Bez maksas kinoseansi bērniem Lieldienās

10.00–16.00

Kalnciema kvartālā *
Daždažādas Lieldienas Kalnciema kvartālā
Koncerti, šupošanās,
radošās darbnīcas

16.00

Rīgas Sv. Jāņa
baznīcā *
Koncerts "Mūžīgo pakalnu ilgošanās"
Vokālā grupa
"Anima Solla",
pie ērģelēm Ilze Reine

1. APRĪLĪ

10.00–19.00

Laukumā pie Brīvības
pieminekļa
Jautrās Lieldienu šupoles

12.00–16.00

Mežaparkā *
Pasākums "Nāc nākdama, Lieldieniņā!"
Folkloras kopu
priekšnesumi,
atrakcijas, putnu būrišu
gatavošana, radošās
darbnīcas, tirdziņš

14.00–16.00

Kultūras pilī
"Ziemeļblāzma" *
Pasākums "Atnāca Lieldiena dziedādama"
Tautas tradīcijas,
dziesmas, rituāli
un rotaļas

14.00–17.00

Kultūras centrā "Imanta" *
Pasākums "Lieldieniņa braukšus brauca"
Koncerts, radošās
darbnīcas. Vada Iveta un
Vidvuds Medeņi

16.00–19.30

Mazajā ģildē *
G. F. Hendela oratorija "Mesija"
Baroka koris "Collegium
Choro Musici Riga",
baroka orķestris
"Collegium Musicum Riga",
solisti. Dirģents Māris Kupčs

2. APRĪLĪ

13.00

Kinoteātrī "Splendid
Palace" *
Pasākums ģimenēm ar bērniem "Latvijas ainavas krāsās un skaņās"
13.00 Zīmēšanas
meistardarbnīca
ar Jāni Anmani
14.15 Orķestra "Rīga"
koncerts

15.00–17.00

VEF Kultūras pils
vestibilā *
Lieldienu koncerts "Mēs bijām spēlmaniši"
Postfolkloras
grupa "Ilgi"

* Ieeja bez maksas
Papildu informācija:
www.kultura.riga.lv

Jautrās figūras

Sergejs Kabačenko savā grāmatā „Jautrās figūras” ir parādījis, cik burvīgs materiāls ir plastilīns. No tā ir iespējams izveidot visu, ko vēlas. Strādājot ar plastilīnu, ir lieliska iespēja gūt gandarījumu, kā arī, radot daudzveidīgas formas, saskaņojot krāsas un izmērus, paust savas radošās spējas un īstenot ieceres. Veidošana no plastilīna ir aizraujoša un noderīga nodarbošanās gan pieaugušajiem, gan bērniem: tiek attīstītas bērnu radošās spējas un fantāzija, sīkā pirkstu muskulatūra un skaistuma izjūta, savukārt pieaugušajiem tā ir iespēja jautri pavadīt laiku kopā ar bērniem.

Grāmata būs noderīga arī visiem tiem, kuri neprot ne zīmēt, ne veidot – visus šajā izdevumā iekļautos veidojumus izgatavot ir pavisam

vienkārši un pat jautri, jo tie sastāv no elementārām figūrām: lodītēm, ripiņām – saplacinātām lodītēm, cilindriem, konusiem, piramidām un rulliņiem.

Ļaujiet vaļu fantāzijai! Nebaidiet eksperimentēt ar figūru krāsām un izmēriem, un jums izdosies izveidot kaut ko unikālu! ■

Noderīgs krājums pamatskolēniem

Nākuši klajā papildināti **Signes Heinbergas** „Latviešu valodas pareizrakstības vingrinājumi pamatskolai”. Krājums ir noderīgs pamatskolēniem, īpaši 8. un 9. klases skolēniem, orto-

grāfijas jeb pareizrakstības nostiprināšanai, mācību satura atkārtošanai un savu zināšanu līmeņa pārbaudei. Ortogrāfijas prasmes ir svarīgas katra cilvēka ikdienas rakstiskajā saziņā, šīs prasmes pārbaudei īpaša vieta ir arī 9. klases latviešu valodas eksāmenā.

Krājumā tiek piedāvāti 20 vingrinājumi (katrā 4 uzdevumi) valodas prasmju nostiprināšanai, kā arī atbildes un vērtēšanas kritēriji. Skolēns krājumu var izmantot gan patstāvīgam darbam mājās, gan klasē, strādājot kopā ar klasesbiedriem skolotāja vadībā.

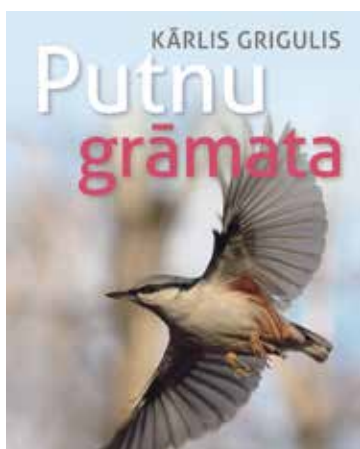
Krājumā ir izmantoti daudzveidīgi teksti – gan rakstnieku darbu fragmenti, gan interneta un preses materiāli –, tie ne tikai kalpo par valodas izpētes priekšmetu, bet arī rosina iedziļināties to saturā, pievērst uzmanību tajos aplūkotajai problemātikai. ■

Putnu grāmata. Iepazīsti 220 Latvijas putnus

Kārļa Griguļa vārds ir labi zināms vairāku paaudžu Latvijas dabas draugiem. Lieliskais stāstnieks, ikgadējo putnu dienu aizsācējs K. Grigulis šajā galvenokārt bērniem un jauniešiem sarakstītajā darbā aizrautīgi dalās savā pieredzē un zināšanās par dažādiem mežu, lauku un ūdeņu putniem, kurus var novērot četros Latvijai raksturīgos gadalaikos. Lasītājs uzzinās, kādas ir putnu dzīves īpatnības un kā tos novērot; kur, kad un kādus putnus var novērot dažādās vietās (mežā, plāvā, pie ūdeņiem) Latvijas dabā; kas ir raksturīgs aprakstītajām putnu sugām; kā palīdzēt putniem, izgatavojot,

izliekot un apkopjot putnu būrīšus un barotavas. ■

Sērija „Zaķēns Ziķeris” piedāvā izzinošas grāmatiņas bērniem no 2 gadu vecuma

Šajā sērijā ir grāmatas „Ģimene”, „Ārā”, „Diena”, „Figūras”, „Pretstati” un „Skaitļi”.

Zaķēns Ziķeris aicina novērot laikapstākļus un nosaukt dabas parādības. Viņš arī mudina iepazīt vienkāršas ģeometriskās figūras un saskatīt tās apkārtējā pasaulē. Izpildot uzdevumus, bērns mācīsies atšķirt figūras pēc to formas.

Jaukais zaķēns iepazīstina ar saviem ģimenes locekļiem, aicina iepazīt skaitļus 1, 2 un 3. Veicot uzdevumus, bērns mācīsies atšķirt skaitļus, attīstīs prasmi skaitīt no 1 līdz 3. Zaķēns priecājas par dienu un izstāsta savas ikdienas gaitas.

Bērns, izpētot grāmatas attēlus, pastāstot par tiem un lietojot pretējas nozīmes vārdus, mācīsies salīdzināt lietas un atšķirt pretstatus.

Bērns, veicot uzdevumus visās grāmatiņās, vingrinās savu rociņu, jo būs gan jākrāso, gan jālīmē uzlīmes, un, protams, mācīsies koncentrēt uzmanību. ■

Apgāda „Zvaigzne ABC” izdevumi 2018. gada FEBRUĀRĪ

- ◆ J. Mencis (sen.). **Skaitļu slejas 1.** Racionālie skaitļi
- ◆ J. Mencis (sen.). **Skaitļu slejas 2.** Algebra
- ◆ J. Mencis (sen.). **Skaitļu slejas 3.** Ģeometrija
- ◆ **Ģimene.** Sērija „Zaķēns Ziķeris”. Ar uzlīmēm
- ◆ **Ārā.** Sērija „Zaķēns Ziķeris”. Ar uzlīmēm
- ◆ **Diena.** Sērija „Zaķēns Ziķeris”. Ar uzlīmēm
- ◆ **Mana Rīga.** Dibināšana, pilis, ģerbonis... (atk.)
- ◆ **Mana Latvija.** Himna, karogs... (atk.)
- ◆ L. Berzinska. **Vislielākais gardums pasaulē**
- ◆ R. Logina. **Par maz, par daudz un tieši laikā**
- ◆ R. Svaža. **Kā skuķis par meitenīti kļuva**
- ◆ M. Rungulis. **Papagailis papardēs**
- ◆ H. Mankāstere. **Izidora Mūna iet skolā**
- ◆ H. Mankāstere. **Izidora Mūna dodas klases ekskursijā**
- ◆ H. Mankāstere. **Izidora Mūna svin dzimšanas dienu**
- ◆ H. Mankāstere. **Izidora Mūna dodas izbraukumā**
- ◆ A. Kļavis. **Melnais akmens.** Triloģijas 1. grāmata
- ◆ G. Sēja. **Kā es ar opi braucu Latviju lūkoties** (atk.)
- ◆ B. Pīrss. **Viljams Ventons un kriptālportāls**
- ◆ V. B. Kamerons. **Ellijas stāsts**
- ◆ D. Valjamss. **Pusnakts banda**
- ◆ Dž. Meresss. **Normana pasaule 3. Iespējama gāzes eksplozija**
- ◆ Dž. Meress. **Normana pasaule 4. Dažreiz jāuzlādē baterijas**
- ◆ **Pastāsti, kāpēc!** Vēsture, daba, dzīvnieki...
- ◆ **Labirintu spēles.** Vairāk nekā 1000 uzlīmju
- ◆ S. Kabačenko. **Jautrās figūras.** Rosinošas idejas un padomi veidošanā
- ◆ I. Ratīnka. **Tikko & tikai.** Dzeja
- ◆ K. Račko. **Debesis pelnos.** Romāns
- ◆ I. Gaile. **Neredzami.** Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ D. Avotiņa. **Tāds laimīgs cilvēks.** Romāns
- ◆ V. Rūmnieks. **Starp Mežaparku un Murjāniem.** Atmiņas, piedzīvojumi...
- ◆ J. Nesbē. **Slāpes.** Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ R. Ingrems. **Atskatīties rītdienā.** Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ A. Eskenss. **Dzīve, kuru aprokam.** Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ P. Hēgs. **Smillas jaunkundzes sniega izjūta.** Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs
- ◆ Dž. Grišams. **Advokāti.** Romāns. „Zvaigznes” detektīvu klubs (brošūra)
- ◆ Ž. Dikērs. **Baltimori.** Romāns
- ◆ Ž. de Dekērs. **Vāgners.** Dzīvesstāsts
- ◆ A. Sviķis. **MATRIC tīklojums.** Oriģināls biznesa pārvaldības modelis
- ◆ R. Eliota. **Apzinātības elpa. Kā elpošana var iemācīt dzīvot apzināti**
- ◆ K. Pērvisa u. c. **Bērns jaunā ģimenē**
- ◆ M. Olivjē. **Mazulis ēd.** 200 uzturvielām bagātas maltītes...
- ◆ K. Grigulis. **Putnu grāmata.** Iepazīsti 220 Latvijas putnus
- ◆ D. Arnolda. **Saprast mākslu.** Sešas tēmas
- ◆ **Apbrīnojamas vietas.** Labirintu grāmata